

EESTI INTERPREETIDE FESTIVAL

EESTI MUUSIKAL-
JA TEATRIAKADEEMIA

EESTI MUUSIKA NÄDAL

1.–
6.11

Veljo Tormis
Urmas Sisask
Heino Eller
Arvo Pärt

TERE TULEMAST FESTIVALILE EESTI MUUSIKA NÄDAL 2025,

Eesti Interpreetide Liidu ning Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia koostöös korraldatud muusikanädalale, kus eesti helikunst kõlab eesti interpreetide esituses oma kõige ehedamal kujul. Meie eesmärk on tuua kuulajateni nii armastatud klassika kui ka harvem esitatud pärlid, avades teoste kõige olulisemad ja isikupärasemad kihistused – sedapuhku 27 väljapaistva interpreedi vahendusel seitsme autorikontserdi kaudu.

Tänavune kava on pühendatud neljale suurkujule, kelle loomingust joonistub välja eesti muusika eripalgeline kaar: Heino Eller, kelle helikeeles kajab eesti looduse poeesia ja helge tundlikkus; Veljo Tormis, kelle loomingus kõlab arhailise regivärsipärimuse jõud ajatu ja kaasaegsena; Arvo Pärt, kelle *tintinnabuli*-esteetika kannab meditatiivset lihtsust ja sügavat vaimsust; Urmas Sisask, kes avab kosmiliste rütmide ja looduse tsüklite kaudu ruume, kus põimuvad helilooming ja inimlik tundetoon. Autoriõhtutel kõlav valik kammer- ja sooloteoseid heidab valgust eesti muusika eri aegadele ja arengujoontele.

Festivali kava on kujunenud Eesti Interpreetide Liidu juhatuse ühistöös – iga teos on leidnud omale sobiva esitaja. Nõnda sünnivad kohtumised, kus interpreedi tõlgendus ja helilooja idee hakkavad teineteist valgustama. Lisaks autorikontsertidele pakume vestlusringe, kontserti kooliõpilastele ning Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia üliõpilaste kontserti, et hoida elus dialoogi põlvkondade ja kuulamisharjumuste vahel.

Tänavu viiendat korda toimuv Eesti Muusika Nädal on kasvanud välja 2018. aasta festivalist Virmalised, mis tõi fookusesse eesti klaveriloomingu. Aastate jooksul on kuulajad osa saanud nii Rudolf Tobiase, Artur Lemba, Eduard Tubina, Ester Mägi, Eino Tambergi, Tõnu Kõrvitsa, Jüri Reinvere kui ka paljude teiste heliloojate kammermuusikast.

Oleme tänulikud kõigile partneritele ja toetajatele, kes on aidanud selle teekonna võimalikuks teha.

Kutsume teid avastama, kuulama ja kaasa mõtlema. Olgu need kohtumised meie muusikalooga hetked, mis loovad uusi tähendusi – siin ja praegu.

Kohtumiseni kontserdisaalis!

Henry-David Varema
Eesti Interpreetide Liidu juhatuse esimees

FESTIVALI KAVA

1. november / kell 17 / Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia suur saal
VELJO TORMISE AUTORIKONTSERT

2. november / kell 17 / Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia suur saal
URMAS SISASKI AUTORIKONTSERT

3. november / kell 12 / Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia suur saal
KONTSERT NOORTELE "UNIVERSUMI HÄÄLED" – URMAS SISASKI
LOOMINGUST

4. november / kell 19 / Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia suur saal
EMTA TUDENGITE ERI

4. november / kell 19 / Tartu Tubina saal
VELJO TORMISE AUTORIKONTSERT

5. november / kell 18 / Narva Raekoda
ARVO PÄRDI AUTORIKONTSERT

5. november / kell 19 / Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia suur saal
HEINO ELLERI AUTORIKONTSERT

6. november / kell 19 / Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia suur saal
ARVO PÄRDI AUTORIKONTSERT

VESTLUSRINGID

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia fuajees

1. november / kell 16
VELJO TORMISEST
Vestlevad Indrek Vau ja Endrik Üksvärav, modereerib Anu Kõlar

2. november / kell 16
URMAS SISASKI ELUST JA LOOMINGUST
Vestlevad Tiiu Sisask ja Lauri Väinmaa, modereerib Raul Talmar

VELJO TORMISE AUTORIKONTSERT

LAUPÄEV
1. november
17.00

EMTA suur saal

TEISIPÄEV
4. november
19.00

Tubina saal (Tartu)

Prelüüd ja fuuga D-duur tsüklist „Kolm prelüüdi ja fuugat klaverile“
(1955/1958)

Peep Lassmann (klaver)

„Neli kildu“ (sõnad Juhan Liiv, 1955)

Kevad

Suvi

Sügis

Talv

Karis Trass (metsosopran), Peep Lassmann (klaver)

„Nukrad viivud“ (sõnad Minni Nurme, 1958)

Kevadpäike, ära looju veel!

Sügislaul

Ei ole roose õitsenud mulle

Armastus

„Kolm lille“ (sõnad Juhan Liiv, 1960)

Kullerkupp

Pääsusilm

Meelespea

Mati Turi (tenor), Peep Lassmann (klaver)

Prelüüd ja fuuga g-moll tsüklist „Kolm prelüüdi ja fuugat klaverile“
(1955/1958)

Peep Lassmann (klaver)

„Kimbuke tähti“ (sõnad Aleksander Suuman, 1963)

Kingin sulle kimbukese

Iga täht

Suur Vanker

„Kümme haikut“ (sõnad Jaan Kaplinski, 1966)

„Kuus eesti jutustavat rahvalaulu“ (1969)

4. *Suisa suud (Kolga-Jaani)*

Karis Trass (metsosopran), Peep Lassmann (klaver)

„Neli eesti jutustavat rahvalaulu“ (1970)

1. *Mere kosilased (Kuusalu)*

3. *Must naine (Muhumaa)*

Mati Turi (tenor), Peep Lassmann (klaver)

„Kümme tegemist trompeti ja klaveriga“ (2012)

1. *Mere ääre pühkimine (Järva-Jaani)*

2. *Kadunud karja otsimine (Kihnu)*

3. *Tütarde hülgamine (Rõuge)*

4. *Ahistaja surmamine (Kolga-Jaani)*

5. *Ema leinamine (Torma)*

6. *Mere vaigistamine (Põide)*

7. *Kosilase ootamine (Kuusalu)*

8. *Meeste sõnelemine (Harju-Jaani)*

9. *Naiste jagamine (Muhu)*

10. *Suure härja tapmine (Kadrina)*

Indrek Vau (trompet), Peep Lassmann (klaver)

Veljo Tormis (1930–2017) oli 20. sajandi teisel poolel Eesti võimsaim koorihelilooja, ka laias maailmas kõrgelt hinnatud autor. Tormis on värvikalt kirjeldanud, kuidas temast sai helilooja – justkui jonni pärast ja osalt vastu tahtmiski. Tema tee muusika juurde algas oreli kaudu, kuna köstri pojana sai ta esmalt mängida koduorelit ja seejärel katsuda ka juba kodukoha kiriku pilli. Järgnesid õpingud Tallinna muusikakoolis, mille lõpetas 1947. Siis tuli oreli õppimine pooleli jätke, kuna nõukogude võimule see pill kui kirikuga seotud instrument ei sobinud ning konservatooriumi oreliklass pandi 1948. aastal kinni. Seejärel proovis noor muusik koorijuhtimist, kuid see eriala ei sobinud – soovitati õppida midagi muud.

Nii sattus Tormis lõpuks Tallinna konservatooriumi Villem Kapi kompositsiooniklassi. Esimesed heliloomingukatsetused on tehtud 1948. aastal 18-aastasena. Üks tema esimesi teoseid on „Variatsioonid“ klaverile. See ja samuti varasesse loomeperioodi kuuluv tsükkel „**Kolm prelüüdi ja fuugat**“ (g-moll, b-moll ja D-duur, 1955–1958) on tema ainsad klaveriteosed. Viimati nimetatud tsükkel on pühendatud tollal alles noorele pianistile, hilisemale tunnustatud klaveripedagoogile, aastakümneid Tallinna konservatooriumis/muusikaakadeemias töötanud Lilian Semperile (1933–2007). Autor on tsükli valmimist meenutanud nõnda: „Lilian Sem-

perit tundsin koolipõlvest saadik, kui ta oli minu tulevase abikaasa Lea Rummo [teatriteadlane Lea Tormis, 1932–2025] pinginaabriks Tallinna 7. keskkoolis. Sellest ajast peale oli Lillu meie pere usalduslikemaid sõpru. Muidugi puutusime kokku samal ajal ka Tallinna Muusikakooli koridorides Kaarli puistes. Võib-olla oli ta ka korteriukse avajaks, kui käisime muusikakooli õpilastena tema emale Aurora Semperile muusikaajaloo eksameid andmas ja nende kultuurist pungil kodus suure ovaalse söögilaua ääre alt spikerdamas. Sellesama laua ääres olen hiljem kümneid kordi istunud 30. oktoobri [s.o L. Semperi sünnipäev] mälestusväärsel sünnipäevaõhtutel. [...] Kuna algaja ja väheteeniva muusikaõpetajana polnud mul võimalust Semperite kultuurikülluslikku korterisse väärilist kinki muretseda, siis tegin päris mitme aasta jooksul sünnipäevakinkide keti, viisin iga kord kaasa uue klaveripala – prelüüdi või fuuga. Nii kogunes pooltosina aasta jooksul tsükkel „Kolm prelüüdi ja fuugat“, millesse sellega oli pühendus sisse kodeeritud.“

Lea Rummot kui noort luuletajat ja potentsiaalset laulusõnade autorit oli Tormisele tutvustatud 1949. aasta sügisel. Kohe algaski tihe ja tõhus koostöö – aasta jooksul kirjutas algaja komponist Lea tekstidele 18 laulu. Lea kaudu sattus Tormis tihedamalt suhtlema kirjandusringkonna inimestega (Lea isa oli kirja-

nik Paul Rummo ja nooremast vennast Paul-Eerikust sai peagi tuntud luuletaja) ning ta on hiljem aidanud abikaasat paljude vokaalteoste tekste koostada või vormida. Lea mõjutas ka abikaasa haridusteed: kuna tema valitud eriala – teatri-teadust – oli tollal võimalik õppida vaid Moskvas, siis otsustas N Liidu pealinna temaga kaasa minna ka noor helilooja, seega on Veljo Tormis lõpetanud mitte Tallinna, vaid 1956. aastal Moskva konservatooriumi Vissarion Šebalini õpilasena.

1956. aastal naasti kodumaale ja Veljo Tormis töötas kuni 1960. aastani Tallinna muusikakoolis, kus tema õpilaste sekka sattus ka vaid viis aastat noorem Arvo Pärt. Aktiivne noor õpetaja käivitas loomingu ringi, kus püüti jõudumööda tutvuda uuema muusikaga, mis nii kontserdisaalidest kui ka õppekavadest toona puudus. Kuulati salvestisi, koostati referaate. Alates 1969. aastast oli Tormis vabakutseline helilooja.

1955. aastal olid Tormisele pihku sattunud Juhan Liivi (1864–1913) luuletused, veel köitmata raamatu korrektuuripoognad. Liiv oli erakordselt tundlik isiksus ja ta on üks eesti heliloojate poolt enim kasutatud poeete. Ka noor komponist sattus Liivi loodusluuletustest suurde vaimustusse. Esmalt valmis tsükkel „**Neli kildu**” – see olnud väike katsetus, et kui lühidalt saab üldse muusikat teha, kuidas minimaalsete

joontega anda muusikaline kujund. Miniatuuride tsükkel „**Kolm lille**” Liivi tekstile valmis 1960. aastal. „**Kimbuke tähti**” (1963) Aleksander Suumani (1927–2003) tekstidele jätkab samasugust lakoonilist stiili.

Seevastu „**Nukrate viivude**” (1958) kohta on üks muusikaajakirjanik Tormiselt küsinud, et kuidas see-sugune, Tormise kohta ebatavaline – romantiline laulutsükkel – sündis, mille peale Tormis imestab, et kuidas „mitteminulik”?! Noores eas ju tekkivat inimesel mõnikord niisuguseid lüürilisi-romantilisi meeleolusid. Tulnud tahe kirjutada ja kirjutanudki. Meeldinud Minni Nurme (1917–1994) luuletused, aga laulud on ka autori hinnangul tõesti tema muu samal ajal kirjutatuga võrreldes lüürilisemad ja romansilikumad, midagi à la Brahms või Schumann.

„**Kümme haikut**” (1966) on Jaan Kaplinski (1941–2021) luulele kirjutatud tsükkel ja tema esimesi katsetusi dodekafooniaga, kus rangele haiku vormile (17 silpi) on rakendatud ranget dodekafooniat (12 erinevat nooti) ja kuna see kõlaesteetika on Tormisele pigem ebatüüpiline, on 12-toonitehnikat püütud kolmkõlade abil märkamatuks muuta.

*

Eeltoodu esitles Tormise vähem tuntud külge, kuna tunne me teda ju eelkõige kooriheliloojana, kes kasutas oma loomingus palju rahvaluulet. Selle suuna kujunemisel

oli mitmeid eeskujusid või mõjutusi, aga kindlasti ka toredaid kokkusaatumusi, et asjad lõpuks läksid nii, nagu nad läksid. Esmalt helilooja lapsepõlvkodu õhkkond, kus küll rahvalaule lauldi, aga mitte enam rahvasuust kuulduna, vaid juba moodsamale ajale omaselt – noodist õpituna. Järgmine etapp oli Moskvas, kus õppis palju eri rahvustest tulevase heliloojaid ning kus kompositsiooniõpetaja nõudnud, et tuleb end rahvuslikult määratleda ja vastavalt ka väljendada. Veel Tallinnas oli Tormis hakanud rahvaviise uurima, kodust äralõigatuna tugevnes soov nendega tegeleda veelgi; eeskujuks oli ka samal ajal Moskvas õppinud ja rahvaviisidega töötav Ester Mägi. 1950. aastatel, kui Tormis oma heliloojateed alustas, oli regivärsiline rahvaviis valdav osas Eestis käibelt taandunud, aga kaugemates maapiirkondades siiski veel elus. Murranguliseks sündmuseks helilooja teel sai 1958. aasta suvi, mil Tormis sattus Kihnu saarele ja nägi muistse kombe järgi peetud pulma ning kus ürgne regilaul oma tõelises keskkonnas ette kantuna teda tõesti rabanud. Selle sündmuse ajendil kirjutas Tormis „Kihnu pulmalaulud“. Helilooja asus folkloorialast materjali süstemaatiliselt läbi töötama ja aja jooksul leidis oma eripäraseid vahendid ja põhimõtted, kuidas rahvaviisi käsitleda. Järk-järgult kujunes veendumus, et see materjal on oma olemuselt täiuslik – sajandite jooksul

täiuslikuks lihvitud – aga kuna meie tänapäeva maailmas see täiesti töötlemata kujul enam ei „töotaks“, siis töödelda tuleb minimaalselt, kuna kõik kasutatavad võtted on laulus endas juba olemas, peidus, need tuleb üksnes üles leida. Nii ongi Tormise rahvalaulutöötlustes lisandusi minimaalselt, kõik juurde pandu on tuletatud algsest viisist endast ja sellega seostub Tormise kuulus lause: „Mitte mina ei kasuta rahvaviisi, vaid rahvaviis kasutab mind.“ Suur tsükel, mida Tormis ise peab sel teel oluliseks teetähi- seks, oli viieosaline „Eesti kalendrilaulud“ (1967).

Kooriteoste kõrval on Veljo Tormis kirjutanud mõned rahvaviisilised tsükli- ka soolohääl(t)ele klaveriga. Ning oma tee lõpuaastatel tegeles ta palju elu jooksul kogunenud materjali ülevaatamisega ja muu hulgas valmisid mõned seaded – peamiselt konkreetsete inter- preetide tellimused või soovid (seaded ühelt kooriliigilt teisele, ka keelpiliorkestrile, muudele instrumentaal- koosseisudele või soolopillidele). Nõnda on kirjutatud „**Kümme tege- mist trompeti ja klaveriga**“ (2012), mille aluseks on „**Kuus eesti jutus- tavat rahvalaulu**“ naishäältele ja klaverile (1969) ja „**Neli eesti jutus- tavat rahvalaulu**“ meeshäältele ja klaverile (1970) – trompetist Indrek Vau tellimusel, kes tõi tsükli koos Peep Lassmanniga esiettekandele 2012. aasta novembris. Sellest on saanud nende ansambli populaar-

semaid lugusid. Kui meloodialiin hoiab võimalikult autentselt alal lauliku jutustavat laulmismaneeri, siis saatepartii annab sisule vastava karakteri ja kõlavärvid. Et kompenseerida laulusõnade puudumist, on trompetile kirjutatud seades saanud osad uued pealkirjad – lauludest on saanud tegemised (vrd nt algne „Suisa suud“ on uues variandis „Ahistaja surmamine“; „Mere kosilased“ – „Kosilaste ootamine“, „Must naine“ – „Naiste jagamine“ jne).

1. Mere ääre pühkimine (Järva-Jaani). Neiu leidis mere kallast pühkides tamme ja istutas selle oma õue alla. Ta soovis, et tamm kasvaks suureks ja tugevaks, *aga tamme kasvis taeva'asse, oksad pilveje pugesid*. Jõudis kätte aeg tamm maha raiuda. Tammest tehti kirikusse pingid ja ukсед ning ülejäänud laastudest neiu le riidekirst.

2. Kadunud karja otsimine (Kihnu). Tüdruk saadeti karja valvama. Ta istus kivile ja veetis aega unistades ja peiu särki pilutades ning ei märganud karja kadumist. Ta jooksis nuttes koju, kus ema ja isa teda lohutada püüdsid. Tüdruk otsustas minna suurele mäele ja kõlistada kelli. Kellahelele peale tuligi kari koju tagasi.

3. Tütarde hülgamine (Rõuge). Emal oli palju tütreid. Ta viis ülliigsed tütreid metsa lindudeks – *tuu pan'd tedreks tii viirde, pard-sikese palu viirde*. Nüüd igatses ta oma hukkunud tütreid taga, nuttis nende karmi saatuse pärast ja kut-

sus tütreid metsast tagasi koju. Aga tütreid vastasid, et *parõmba' omma paiu-urva' kui om mini'ide mesileib*.

4. Ahistaja surmamine (Kolga-Jaani). Neiu läks metsast luuda tooma. Kohtas seal Sulevi-Kalevi poega, kes püüdis talle ligi tikkuda, küsides *suisa suuda, kiuste kätta*. Tüdruk kaitses end ja lõi noormeest terava noaga *läbi ta ihu ilusa, läbi ta pale punase*. Ta jooksis nuttes koju ja rääkis emale ja isale metsas juhtunust. Vanemad kiitsid tüdart, et ta oma au kaitses.

5. Ema leinamine (Torma). Lapsed nutavad ema ja isa haual. Surma tõttu on ema arm nüüd laste elust kadunud. Vaeslastena pole neil kedagi, kes *annivakka valmistaks, kirstukaanta kergitaks*. Nad soovivad, et ema tuleks tagasi, kuid juba on aruhein kasvanud tema hauale, *sinililled silma peale, kullerkupud kulmu peale*.

6. Mere vaigistamine (Pöide). Mäe peal ehitati laev – *sada saagi saagimassa, kümme kervest raiumassa*. Tõrvatud ja valgeks värvitud laev lasti siis lõpuks vette. Sõuda jõudsid vaid noored mehed. Tõusis torm ja kõik mehed hukkusid. Neiud jäid kaldale leinama.

7. Kosilaste ootamine (Kuusalu). Kristina istus mere ääres ja ootas oma õiget kosilast. Mere pealt tulid järjepanu vasest, tinast, hõbedast ja kullast kosilased, kuid neid Kristina ei tahtnud – *seda ei ta ihu igatsend, seda ei ta südä suatsend*. Tema südame

võitis hoopis maavillane mees.

8. Meeste sõnelemine (Harju-Jaani). Noormees läks mõisa põldu kündma. Kubjas andis aga talle kündmiseks suure tüki märga ja mudast maad. Raske töö ei tahtnud edeneda ja lõpuks väsisid ka härjad. Kubjas, kes tuli kõrtsist, polnud noormehe tehtud tööga rahul. Tekkis sõnelus.

9. Naiste jagamine (Muhu). Mees vaatas, kuidas neid põllul töötavad. Soovides endale välja valida kõige kenama, jälgis ta neid vargsi eemalt, kuid jäi kahjuks magama. Ärgates olid aga kõik naised jagatud ning alles oli vaid *must ja rumal*. Mees viis naise jõe äärde ja hakkas teda pesema – *pesin piima-valge'eksi noore koore sarnaseksi*.

10. Suure härja tapmine (Kadrina). Peremees mõtles, mida teha hiigelsuure härjaga, kes pole iial tööd teinud ega maad kündnud. Alguses ootas ja vaatas, kuid päevad muudkui veeresid. Ta mõtles, kuidas härjast lahti saada. Härja tapmisega ei saanud hakkama isegi sada tugevat meest. Lõpuks tuli peremehe noorem vend – *pilliroo peenikene, sõrmesuurune poisikene* – ja saatis härja teise ilma.

URMAS SISASKI AUTORIKONTSERT

PÜHAPÄEV
2. november
17.00

EMTA suur saal

„Tähistaeva tsükkel” nr 2 „Lõunataevas” op. 52 (1994–1995)

11. Lõunakolmnurk – Võrdhaarne kontrastsus

4. Lendkala – Muutumised

Kai Ratassepp (klaver)

„Tähistaeva tsükkel” nr 1 „Põhjataevas” op. 10 (1980–1987)

6. Bereniike juuksed – Püsimatus – Virmalised

23. Perseus – Mõtisklus

Lauri Väinmaa (klaver)

„Ganymedes”, 9 laulu armastusest op. 53 (sõnad Marie Under, 1995)

2. Kui esimesel päeval

3. Rõõmule

9. Õnne ootel

Arete Kerge (sopran), Auli Teppo (klaver)

„Spiraalne sümfoonia” op. 68, põimitud klaveritsükkel väljavalitud spiraalsetest galaktikatest (1999)

1. Põimitud spiraalid

2. Tarduvad topeltspiraalid

5. Spiraalide korralgedus

6. Gigantsed spiraalid

Klaveriduo Maila Laidna – Tiiu Sisask

„Hale Bopp'i komeet” op. 69 flöödile ja kitarrile (1999)

Kristin Mürsepp (flööt), Kirill Ogorodnikov (kitarr)

Klaverisümfoonia „Universumi hääled” op. 88 (2002)

Klaveriduo Lauri Väinmaa – Piret Väinmaa, Kai Ratassepp –
Mati Mikalai, Maila Laidna – Tiiu Sisask, Auli Teppo – Jakob Teppo

KONTSERT KOOLIÕPILASTELE URMAS SISASKI HELILOOMINGUST

Klaverisümfoonia „Universumi hääled“ op. 88 (2002)

Klaveriduod

Lauri Väinmaa – Piret Väinmaa

Kai Ratassepp – Mati Mikalai

Maila Laidna – Tiiu Sisask

Auli Teppo – Jakob Teppo

ESMASPÄEV

3. november

12.00

EMTA suur saal

„Hale Bopp'i komeet“ op. 69 flöödile ja kitarrile (1999)

Kristin Mürsepp (flööt), Kirill Ogorodnikov (kitarr)

Sõnaline osa Tiiu Sisask, Lauri Väinmaa

Urmas Sisask (1960–2022) sündis Raplas, lõpetas 1980. aastal kompositsiooni erialal Tallinna muusikakeskkooli ja 1985. aastal René Eespere õpilasena Tallinna konservatooriumi. Samast aastast oli tema tegevus seotud Jänedaga: 1998. aastani töötas ta seal kultuurimaja kunstilise juhina, 2000. aastani muusikaõpetajana ning mitme muusikakollektiivi, sh Jäneda kammerkoori juhatajana. 1994. aastal valmis Jäneda mõisahoonetornis nn muusikatähetorn, kus Sisask avas 1996. aastal planetaariumi. Tähetornis tegi ta astronoomilisi vaatlusi ja korraldas arvukalt loeng-kontserte. Sealsamas valmis ka enamik tema heliloomingust. Siis elas Sisask mõnda aega Soomes, ent naasis 2018. aastal Eestisse ja puhus uuesti elu sisse ka tähetornile.

Sisask oli väga viljakas helilooja. Tema muusikat kuulates tabab kõrv eredaid, ilmekaid, hästi meelde jäävaid kujundeid ning seda, kuidas muusika kulgeb väga loomulikult ja loogiliselt, peegeldades oma looja ürgset musikaalsust ja andekust. Sisaski jaoks oli muusika maailma tajumise viis ja musitseerimine elamise ja olemise loomulik olek. Sealjuures ühendas ta loomuliku elegantsiga ja sidusalt palju varasemast muusikaloost pärit motiive, stiilivõtteid, jooni. Tubli klaverimängijana kirjutas Urmas Sisask palju muusikat eeskätt klaverile või klaveriansamblile. Teine suurem vald-

kond Sisaski loomes oli koorimuusika, enamasti kasutas ta ladina- või eestikeelseid vaimulikke tekste.

Loometee algusest peale oli Sisask suur astronoomiahuviline. Helilooja on kirjeldanud unustamatut augustiööd aastal 1975, kuidas 14-aastane noor muusik öösel õues tähesäras klaverit mängis. Sealsamas valmisid palad „Kassiopeia“, „Orion“, „Kaksikud“ ja „Väike vanker“, mis said hiljem küll uue „kuue“, aga **„Tähistaeva tsükliga“** oli sellega august tehtud.

Urmas Sisask on öelnud: „Tähine taevas on nagu meile kõigile avatud raamat, mida aga tänapäeval enam ei loeta, kuna kõnnitakse, ninad maas...“ Igal tähtkujul oli Urmas Sisaski meelest erinev karakter; nende seas on vihaseid, isegi kurje, samas ka naljakaid, rõõmsaid, kurbi – kaetud on kogu tunnete spekter. Muusikat kirjutades on Sisask eelkõige tunnetanud, missugune on tema arvates antud tähtkuju iseloom. Hea pianistina on Sisaski palad tuntavalt väga klaveripärased. Leitud motiivid on ilmekad, karakterised, jäävad hästi meelde. Sealjuures on Sisaskile iseloomulik saada inspiratsiooni kogu varasemast muusikaloost. Sel moel moodustuv kõlamaailm on siiski hästi orgaaniline ja loomulik – kõik kulgeb loogiliselt, justkui ainuvõimalikku rada mööda. Klaveripalade puhul on ka väga tore, kuidas Sisask naudib klaveri kui instrumendi rikalikke kõlavõimalusi, laseb pillil kogu tema ilus heliseda, kõlada.

Paljudes palades köidab tähelepanu šamanistlikust traditsioonist pärinev ostinaatsete rütmide maagia. Rütmienergiat kogutakse, kuni see kuhjub ja vallandub eksitaatilises kulminatsioonis. Ostinaatorütm, Sisaski üks lemmikvõtteid, viitab omakorda rituaalile, sidemele nähtamatu maailmaga. Meloodikas on samuti palju erinevaid jooni või inspiratsiooniallikaid. Vahel võib eeskujuna tajuda muistset runoviisi, mis ju samuti tugineb kordusele. Samas armastab Sisask ka kauneid meloodiaid, ilusaid kõlasid. Iseloomulik on, et helilooja kasutab palades väikesi temaatilisi motiive nagu klotse, paigutades neid muu materjali vahele, õigemini vastupidi – motiivid on nagu ehitusklotsid, mis seovad muud, pidevalt uuenevat ja varieeruvat materjali.

1980. aasta lõpul asus Sisask muusikat ühendama matemaatikaga. Kuna heli on füüsikaliselt millegi võnkumine, arvutas ta välja Päikesesüsteemi planeetide tiirlemisel tekkivad teoreetilised helid. Tulemuseks oli nn planeetide helirida cis, d, fis, gis, a, mis langeb kokku jaapani vana, pentatoonilise Kumayoshi helireaga. Kuna peale Päikesesüsteemi planeetide on korrapärase harmoonilises liikumises ka galaktikad, tähed, komeedid jne, on võimalik välja arvutada nendegi teoreetilised helid ning kasutada saadut kompositsiooni alusena. Sellise meetodi suurejooneliseks näiteks on tsükkel „**Universumi**

hääled“ neljale klaverile, kaheksale pianistile, kuueteistkümnemele käele op. 88 (2002) – saatuse tahl sellise oopusenumbriga teos on taas numbriliselt seotud tähistaeva tähtkujude ja ühtlasi klaveri klahvide arvuga; kogu selle teose helimaterjal tugineb arvutustele. Nii et ühelt poolt küll väga emotsionaalne ja tugevalt intuitiivne, on Sisaski muusika teiselt poolt rangelt matemaatiline.

Sisaski tegemisi kandis usk endasse kui vahendajasse muusika kaudu. Erinevad taevakehad – galaktikad, tähed, planeedid, komeedid – on olemas meist sõltumata. Neil kõigil on oma ajalugu, tee, kurss ja eesmärk/lõppsiht. Me ei saa neid taevas liikuvaid objekte kuidagi mõjutada, küll aga ise alluda kosmose seadustele ja röömustada eksistentsi üle, mis meile on kinkitud. Sisask on öelnud: „13,7 miljardit aastat tagasi loodi universum armastusega. Tähed, galaktikad, planeedid, komeedid ning teised kosmilised olendid, ka meie, oleme õnnelikud suures armastuses. Meid, inimesi, on loodud siia armastuse tajumiseks. Planeet Maa on magnet elule. Inimene sünnib tähtedest ja tähtedeks ta ka saab. Seega ei pea ma ennast mitte heliloojaks, vaid pigem muusika üleskirjutajaks.“

„**Tähistaeva tsükli**“ (1980–2018) esimene osa „**Põhjataevas**“ valmis 1987. aastal. Siis algas koostöö Lauri Väinmaaga, kes tõi tsükli Tallinnas

esiettekandele. Iga pala/tähtkuju pealkirja on autor lisanud teda kirjutades vallanud tunde, imaaži, kujutluspildi, seega on iga number justkui fantaasia antud tähtkuju teemal.

Juba „Põhjataevast“ luues oli heliloojal soov leida muusikaline vaste kõigile tähtkujudele ja teha seda pika ajaperioodi vältel. „Tähistaeva tsükkel“ jagab kogu tähistaeva neljaks osaks, igas osas võrdne arv – 22 erinevat tähtkuju kirjeldavat pala: nr 1 „Põhjataevas“ *op.* 10 (1987), nr 2 „Lõunataevas“ *op.* 52 (1994–1995), nr 4 „Ekvatoriaaltaevas“ *op.* 155 (2015–2016), nr 5 „Põhjapolaartaevas“ *op.* 160 (2018), lisaks veel nr 3 „Eesti rahvataevas“ *op.* 94 (kahele klaverile, 2004). Kogu tsükkel on loodud kahekümne aasta vältel ja on sel kombel helilooja sõnul omamoodi elutöö. Tsükli oluliseks osaks on loodusrahvaste tähistaevaga seotud legendid, mis on põimitud muusikapalade vahele ja on enamasti seotud neile järgnevate tähtkujudega. Legendid pärinevad vastavalt tähtkujude paiknemisele kas põhjarahvastelt, ekvaatori lähiselt või lõunapoolkera rahvastelt.

„Lõunataevast“ (1995) kirjutades siirdus Sisask pooleteiseks kuuks Austraaliasse, et olla „ainesega“ kontaktis ja konkreetset näha, millest ta kirjutab. Lõunataevas näib kõik olevat tagurpidi – nii Päike, Kuu kui ka tähed liiguvad justkui teistpidi, ka Kuu „nägu“ on vastu-

pidine, st noorkuu on nagu meie vana ja vastupidi. Aga kui meil on taeva laotuses särav Põhjanaan, siis analoogilist teistest kiirgavamast tähte lõunataevas polegi. Üldse on lõunataevas vähem ikoonilisi tähtkujusid kui põhjataevas, mistõttu on ka selle taevaga keerulisem lähedaseks saada. Siiski on Austraalia aborigeenidele tähistaevas olnud väga oluline ja andnud alust paljudele müütidele. Tsükli muusikat iseloomustab värvikirevus ja väga suurte kõlakontrastide kasutamine, mis vastab lõunapoolkera tähtede suuremale heledusele põhjapoolkera võrreldes.

„Ganymedes“ *op.* 53 (1995), 9 laulu armastusest (pühendatud Anne-Liis Treimann-Pollile). Urmas Sisask: „Ganymedes on planeet Jupiteri heledaim ja suurim kaaslane. Ganymedese eri aladel on eraldatavad erisugused pinnavorimid. Eristatakse tihedalt löögikraatritega kaetud vanu tumedaid alasid, vagudega alasid ja suhteliselt siledaid noori alasid. Ganymedesel puudub nähtav atmosfäär. Ganymedest võiks pidada ka „armastuse“ sümboliks, seetõttu muusikateose helikeel on valdavalt romantiliste sugemetega. Marie Underi teksti kaudu väljendatavas armastuses ei ole tegu tunnetega kahe eri soost inimese vahel, vaid [see] väljendab rõõmu olemisest – inimese suhet loodusega, ümbritsevaga, tähtedega, koiksusega – Jumalaga ühte kuulumist.“

„Spiraalne sümfoonia“ op. 68 (1999), Urmas Sisask: „Valdav osa aimest universumis on koondunud galaktikatesse. Needki on enamasti koondunud suurematesse või väiksematesse rühmadesse. Nii on kogu universum hästi korrapärastatud evolutsioneeruv süsteem. Sadadest miljarditest tähtedest koosnevad galaktikad erinevad üksteisest nagu linnad. Ometi on olemas struktuuriline sarnasus. Nii leiame tähestaevas spiraalseid, varbspiraalseid, elliptilisi, läätsekujulisi, aga ka korrapäratuid galaktikaid. Siinne heliteos käsitleb muusikaliselt vaid üksikuid väljavalitud tuntumaid spiraalseid galaktikaid. Kõige olulisemad tähesüsteemid – Linnutee ja Andromeeda udukogu (M 31) – on klaverisonaatidena varasemal loomeperioodil juba käsitletud. Tihti on muusikaliselt kasutatud korduvat struktuuri, pearõhk on asetatud pedaalile. Valdav osa muusikast on juugendlikult ornamentaalne.

1. „Põimitud spiraalid“.

Mitmespiraalses asümmeetrilises galaktikas NGC 2276 Kefeuse tähtkujus heledusega 12m,5 on palju kuumi vast tekkinud tähti. Sellega sobib kokku ka mitme supernoova plahvatamine samas galaktikas lõppenud [20.] sajandil.

2. „Tarduvad topeltspiraalid“.

M 51 (NGC 5195) kahe tuumaga topeltgalaktika on Jahipenide tähtkujus üks kaunimaid esindajaid. Tänu suurele heledusele on gigantne tähesüsteem leitav isegi

binokliga. Kahte „armunud paari“ seob tugev gravitatsioonijõud ja tähtede ühendus.

5. „Spiraalide korralagedus“.

Korrapäratu spiraalne galaktika M 66 Lövi tähtkujus heledusega 8m,9.

6. „Gigantsed spiraalid“.

Gigantne galaktika M 81 Suure Vankri tähtkujus heledusega 8m,1. Mele galaktikas elab tsentraalne must auk üsna rahulikku igapäeva-elu, nagu vaikne, peaaegu kustunud vulkaan, mis aeg-ajalt vaid veidi kõmiseb. Küllalt lähedane M 81 on vesiniku vaatluste järgi otsustades suhteliselt hiljuti kokku pörrganud oma kahe naabriga (galaktikad M 82 ja NGC 3077), sest näha on nende vahelised gaasivoolud. Värske gaasi lisandumine M 81 tuuma on põhjustanud arvatavasti ka tuuma mõõduka aktiveerumise. Tõmmates paralleele vulkaaniga, võiks öelda, et ta on hakanud suitsu välja ajama.“

„Hale Bopp'i komeet“ (1999) on pühendatud esiettekandjatele Tauno Saviaugule ja Tiit Petersonile, kes töid selle samal aastal Eesti muusika päevadel esiettekandele. Vikipeedias kirjutatakse: „Hale'i-Boppi komeet on pika tiirlemisperioodiga komeet, mis läbis periheeli 1. aprillil 1997. See oli üks 20. sajandi heledamaid ja vaadeldumaid komeete, püsid palja silmaga nähtavana 18 kuud (mis ületas eelmise rekordi kahekordselt). Komeedi avastasid 1995. aasta juulis üksteisest sõltumatult

kaks ameeriklast: astronoom Alan Hale ja amatöörastronoom Thomas Bopp. Komeedi periheel ehk orbiidi lähim punkt Päikesele asus 0,91 astronoomilise ühiku kaugusel Päikesest. Komeedi läbimõõt on umbes 40 kilomeetrit, orbiidi kalle ekliptika tasandi suhtes 89,4 ning tiirlemisperiood 2533 aastat.” Kõnealune taevakeha tekitas maailmas ja muidugi ka Eestis tollal üksjagu elevust, nii et selle kohta ilmus mitmesugust põnevat lugemist.

„Universumi hääled”, sümfoonia neljale klaverile, 8 pianistile, 16 kääle *op.* 88 tuli esiettekandele festivalil „Klaver” 2002. aastal, osalesid klaveriduod: Nata-Ly Sakkos – Toivo Peäske, Kai Ratassepp – Mati Mikalai, Reet Kopvillem – Piret Habak, Lauri Väinmaa – Piret Väinmaa. Urmas Sisask: „Teos, kogupikkusega 20 minutit, on kokkuvõtte minu poole elutöö loomingust. Oopus 88 sümboliseerib, et klaveril on sama arv klahve ning tähistaevas sama palju tähtkujusid.

Universum ehk n-ö Maailm (Kõikus) on kanooniline kera, mille kõik komponendid asuvad selle keskpunktis. Kuna Universumi koostisosad (galaktikad, tähed, planeedid, komeedid jne) on korrapärases, harmoonilises liikumises, võime oletada, et Maailm on umbes 15 miljardi valgusaasta raadiusega „hiigelorel”, millel musitseeritakse

gravitatsiooni jõul. Teades enam-vähem Universumi koostisosade vahelisi kaugusi, tiirlemis- ja pöörlemisperioode, saame [...] rehkendada välja Universumi „oreli vilede” teoreetilised helikõrgused¹ ning kõrvaga kuuldas helide resonantsis näiteks neljal klaveril musitseerida. Lisaks tiirlemis- ja pöörlemisperioodidele on siinse teose põhinoodid saadud ka Universumi ajaskaalalt. Niisiis käsitleb see teos Kõiksust kui tervikut. Universumi kanoonilisus inspireeris teost üles ehitama kaanoni printsiibil. Kuigi teos kõlab katkematult, on see sisu poolest jaotatud 11 mõttelisse osasse:

A. Suur pauk. Universumi sünd.

Algushetkel oli Maailm nõõpnõela-peast tunduvalt väiksem, ülitihed ja tohutult kuum, kaootiline süsteem, mis paisus kiiresti korrapäraseks süsteemiks. Viimaste arusaamade järgi paisub Universum lõputult ja jahtub piirväärtusena absoluutse nullini (0 kraadi Kelvini skaalal). Sellise kaootilise noor-Universumi olemuse väljendamiseks on kasutatud kõiki 88 klaveriklahvi korraga.

B. Nähtav Universum.

Kogu meile nähtav tähistaevas tiirleb ümber Linnutee tuuma perioodiga 246 miljonit aastat, ehk tekitab heli kõrgusel D, 59 oktaavi suurest oktaavist madalamal (D-59). [...] Seega on selle osa põhiheliks D.

¹ Huviline leiab autori kasutatud valemil festivali „Klaver” 2002. aasta bukletist (EMIKi kodulehel selle teose annotatsioonis ei ole valemil vormistus korrektne).

C. Reis Universumi saladustesse. Linnutee ja Andromeeda galaktika kaugus.

Seitsmetaktiline ja korduva struktuuriga ürgse rahvaviisiga teema viib kuulaja šamanistlikus laadis mediteerides (*in D*) mõtlerännakule Universumi olemusse, et astronoomide välja rehkendatud andmete põhjal püüda tajuda saladuslikku Maaailma, kujutades teda tervikuna. Selles osas on püütud kaanoni kaudu kujutada Andromeeda udukogu ja Linnuteed. Mõlemad spiraalsed galaktikad, mille komponendid tiirlevad ümber tuuma, tekitavad süsteemisiselt helikõrgusi vahemikus D-57 kuni G-61. See on helideskaala sfäärilisest allsüsteemist (kerasparvede tsoonist) kuni spiraalharude (noored kuumad tähed) varjatud massini. Seega on muusikalist mänguruumi piisavalt. Nii nagu mõlema galaktika keskosade pöörlemisperioodid, annavad ka nende vahelised kaugused (2 miljonit valgusaastat) põhiheliks D.

D. Galaktikaparvede ajaskaala.

Laiemas süsteemis moodustavad galaktikad omakorda korrapäraseid parvi, mis on üksteisega samuti gravitatsioonilistes suhetes. Et aga galaktikaparved on üsnagi keeruka kooslusena gruppidesse jaotunud ja nende suurused on erinevad, polegi selge, kas nende parvede ajaskaala on 5 või 3 miljonit valgusaastat. Siinses osas on võimalik põhitöönina kasutada mistahes helikõrgust. Antud juhul osutus selleks B, mil-

lega autor meenutab viimast osa tähistaeavatsüklist „Lõunataevas”.

E. Superparvede ajaskaala.

Gigantsete galaktikaparvede erendamaks näiteks on olemuselt võimas Neitsi superparv. Selles osas tsiteerib autor kaanoni vormis ühte jõulist fragmenti klaveritsüklist „Spiraalne sümfoonia” *in C*.

F. Metagalaktika niidistik.

Galaktika- ja superparved on omavahelgi niitidena ühendatud, meenutades ämblikuvõrku. Nendeks niitideks on üksikud, üsna hõredalt paiknevad galaktikad. Hõredust meenutavad ka hajusalt paiknevad noodid partituuris.

G. Kärgruktuuri võnkeskaala.

Kui kõik need nn ämblikuvõrgud paigutada ruumiliselt, meenutab Universum oma struktuurilt ehtsat meekärge, mille võnkeskaala kõigub 300–400 miljoni valgusaasta vahel. Seega on kogu Universumi „pasunaks” ehk meie Maaailma põhitooniks Fis-60 või G-60. Siin jääb mänguruumi võrreldes galaktikaparvedega tunduvalt vähemaks. Selles *Cantabile-legato* lõigus mängib teemat ainult esimese klaveri parempoolne mängija. Ülejäänud mängijad väljendavad klaverisestest heliefektide ebamaiste kõlade kaudu kärgruktuuri *in Fis*.

H. Kui vana oled, Universum?

Ei tea. Algselt on pakutud 20 miljardit, hiljem 17 miljardit aastat. Viimaste uuringute põhjal on Universum veelgi noorem, 13–15 miljardit aastat. Niisiis on väikeseim

võimalik sagedus ehk madalaim võimalik heli vahemikus Dis-65 kuni Fis-65. Siinses dramaatilises lõigus üritabki autor leida vastust Universumi vanuse kohta, kasutades põhitoonidena noote Dis, E, F ja Fis. Teame, et Maailm on harmooniline. Teame ka seda, et meie galaktika sisesed ja välised süsteemid resoneerivad noodiga D. Nende teadmiste, rituaalide ja Universumi muusikalise mudeli kaudu pakub autor Universumi vanuseks siiski pisut rohkem kui 15 miljardit aastat. Niisiis on madalaim võimalik helikõrgus D-65. Teame ka seda, et Universum paisub (galaktikate vahelised kaugused suurenevad punanihkena) ja muusikas on aeglane laskuv glissando.

I. Reis mikromaailma.

Kosmiline gammakiirgus ja Blanci dimensioon. Selles süsteemis pole kahtlusi ja suurused on muutumatud. Kui teose eelmises lõigus kujutasime endid maksimaalselt suurtena, siis selles osas maksimaalselt pisikestena. Suurima võimaliku sageduse saame, kui jagame valguse kiiruse Blanci pikkusega, see on $1,86 \times 10$ (astmes 43) hertsi. See vastab noodile vahemikus gis-a-135 (135 oktaavi esimesest oktaavist kõrgemal). Kosmiline gammakiirgus (10 astmes 23 hertsi) vastab samale noodile gis-a-71. Teose selles osas on kasutatud valdavalt kõrgemaid klaveriklahve, andes ettekujutuse mikromaailmast. Ent laskuv atonaalne helidegamma näitab, et

kuigi paljud asjad Universumi kohta on aastasadade jooksul selginenud, ei mõista me ikka veel hiigelmaa ilma olemust ...

J. Tagasi koju, Maa peale.

... ja kas sel ongi tähtsust, Universumi saladused ja üksikasjad jäägu vaid Looja teada. Meie aga imetleme lugupeetud Maa kamara pinna meile avatud tähistaevast.

K. Finaal. Hümn Kõiksusele."

EMTA TUDENGITE ERI

Esinevad: Artti Rao Kudu (viul), Melissa Carita Ots (viul), Paula-Riin Selis (tšello), Salome Stroganova (tšello), Kirke Pertel (oboe), Gotautė Kanytė (fagott), Ganmin Xie (saksofon), Elisabeth Pae (saksofon), Pablo Fragoso Marrero (saksofon), Nikita Masjukov (saksofon), Andrus Karjel (tromboon), Zhala Islamova (klaver), Magnus Saar (klaver), Erik Rajamäe (klaver), Theodor Teppo (klaver), Helina Kukk (klaver)

HEINO ELLERI AUTORIKONTSERT

KOLMAPÄEV
5. november
19.00

EMTA suur saal

„Poeem“ As-duur (1921)

Siluan Hirvoja (tšello), Irina Zahharenkova (klaver)

„Kellad“ (1929)

Irina Zahharenkova (klaver)

„Männid“ (1929)

Katariina Maria Kits-Reimal (viul), Irina Zahharenkova (klaver)

Keelpillikvartett nr 2 f-moll (1930–1931)

I Allegro appassionato

II Andante sostenuto

III Allegro risoluto

Keelpillikvartett M4GNET

„Fantaasia“ g-moll (1916)

Katariina Maria Kits-Reimal (viul), Irina Zahharenkova (klaver)

„Viis prelüüdi“ (1932/1934)

1. *Prelüüd h-moll. Moderato*

2. *Prelüüd A-duur. Lento assai*

3. *Prelüüd cis-moll. Sostenuto espressivo*

4. *Prelüüd H-duur. Allegretto capriccioso*

5. *Prelüüd cis-moll. Sostenuto*

„Liblikas“ (1935)

Irina Zahharenkova (klaver)

„Avarused” (1940)

Robert Traksmann (viul)

„Neli pala keelpillikvartetile” (1954)

1. *Andante sostenuto h-moll*

2. *Scherzo – Allegro C-duur*

3. *Allegretto A-duur*

4. *Larghetto H-duur*

Keelpillikvartett M4GNET

Heino Eller (1887–1970) on esimesi eesti professionaalseid heliloojaid. Ta on sündinud Tartus, muusikalise kõrghariduse saanud Venemaal Peterburi konservatooriumis, kuna Eestis muusikakõrgkooli siis veel ei olnud. Õpingute järel naasis ta 1920 kodulinna ning asus tööle siin aasta varem asutatud kõrgemas muusikakoolis. Eller osutus väga oluliseks kompositsiooniõpetajaks, 20 aastat tõhusat pedagoogilist tööd Tartus ja seejärel 30 aastat Tallinnas on vundament, millele toetub kogu praeguse eesti muusika rahvusvaheliselt tunnustatud kõrge tase ning Toomas Siitani sõnul teist sama mastaapset heliloomingu koolkonda maailmast välja tuua ei ole. Elleri juures on õppinud nt Eduard Oja, Eduard Tubin, Arvo Pärt, Jaan Rääts, Alo Põldmäe, Lepo Sumera, aga ka Arne Oit, Uno Naissoo, Valter Ojakäär jpt.

Tartusse tulles oli Eller heliloojana veel täiesti tundmatu, kuid mõne aastaga sai temast komponist, kelle nimi ei jäänud kahe silma vahele ühelegi eesti muusikast kõnelejale. Tartu aastad olid Ellerile loominguiliselt kõige viljakamad, siin kujunes välja tema stiil – sulam klassikalistest vormiprintsiipidest, 20. sajandi väljendusvahenditest ja rahvuslikust koloriidist. Elleri teoseid mängiti neil aastail palju nii Tallinnas kui Tartus, ridamisi toimus ka autori kontserte.

Eller oli läbinisti instrumentaalhelilooja, kokku on tema loomingu ligi 300 peamiselt instrumentaalset teost. Orkestrimuusikast on tuntumad üheosalised sümfooni- lised poeemid ja pildid (nt „Koit”, „Öö hüüded”, „Viirastused”, „Varjus ja päikesepaistel”), aga tal on ka 3 sümfooniat, viulikontsert, süite jne. Kammerorkestriteostest on tuntu-

mad sümfooniline pilt „Videvik” ja tsükkel „Viis pala” „Kodumaise viisiga” viimses osas. Tema esimesed loomingu nimekirja jäänud teosed on kirjutatud veel Peterburis, muu hulgas ka mainitud „Kodumaine viis”, mis valmis pealkirjata palana 1918. aastal nimetatud suurlinnas. Varasesse loomeperioodi kuulub ka „Fantaasia” (1916), selle perioodi loomingule iseloomulikult romantilise tundetooniga pala.

*

Ehkki Elleri näol on tegu meie rahvusklassikuga, on sellest hoolimata Elleri loomingus „valgeid laiike”. See on osalt tulenenud asjaolust, et nõukogude võimu kehtestamise järel sattus Eller koos oma Tartu koolkonna õpilastega terava kriitika alla, teda süüdistati 1920–1930-ndate helikeele uuenduslikkuse pärast formalismis. Tagajärjeks oli, et osa Elleri muusikast kadus käibelt ning repertuaari jäid eelkõige lihtsamad helikeeles, üldarusaadavad teosed, nagu „Kodumaine viis”, „Koit”, „Videvik”, „Kellad”, „Männid” jne.

Üks valdkondi tema loomes, mis on kuni hilise ajani jäänud suures osas sootuks tähelepanuta, on tema tšellomuusika, kuna alles mõni aasta tagasi tulid Elleri kõik tšellopalad Sten Lassmanni ja Valle-Rasmus Rootsi esituses tervikuna esimest korda ettekandele ja on nüüdseks Toccata Classici all ka salvestatud ja ilmunud. Tema

kokku kaheksast tšellopalast on „**Poeem**” As-duur (1921) peaaegu kõige pikem, romantiliste meloodiakaartega kaunis pala, mis tuli esiettekandele juba loomisaastal tollase Vanemuise esitšellisti Paul Berkowitzi esituses.

Ehkki ise viiuldaja, moodustas arvukaima osa Elleri pärandist hoopis klaverimuusika (tänu Sten Lassmannile teame nüüd, et 206 teost) – see pole mitte üksnes Elleri pärandi suurim valdkond, vaid üldse suurim omataoline Eesti muusikas, hõlmates enda alla ajavahemiku 1909–1960-ndate lõpp. Üks tema populaarsemaid klaveriteoseid on mõtlik, suure arendusega ning kulminatsioonis kõiki registreid kellaheinaga täitev, väidetavalt Tartu Pauluse kiriku kelladest inspireeritud „**Kellad**” (1929). Samuti on palju mängitud kaunis ja mänguline klaveripala „**Liblikas**” (1935).

Ent Elleri muusikutee oli alanud viiuldajana Rudolf Tobiase juhata tud Tartu reaalkooli poistest moodustatud Eesti esimese keelpillikvarteti koosseisus. Õpingud Peterburi konservatooriumi viiuliklassis tuli paraku käevigastuse tõttu pooleli jätta. Pillimäng siiski katki ei jäänud – 1910–1920 teenis Eller Venemaal elatist nii kinodes tummfilme ilmestades kui erinevais orkestreis mängides. Põhjalikult viiuli võimalusi tundes lõi ta sellele palju meisterlikult viimistletud muusikat. Ellerit inspireeris loodus,

sageli on tema teosed pealkirjastatud ning neis kajastuvad looduse muljed ja -elamused. Need teosed on enamasti lüürilise, tasakaalukalt jutustava väljenduslaadiga, sissepoole pööratud tööd. „**Männid**” (1929) on tema tuntuim viulipala, ühtlasi üks tema paljudest loodusest inspireeritud teostest, kus lühikesele mõtlikule sissejuhatusele järgneb värvika ja karge harmoonia taustal impulsiivselt ülespoole tunglev peateema, täis avarust ja lakkamatut seismist liikumishoogu. Sama liini jätkab ka sooloviilipala „**Avarused**” (1940).

*

Kuid loometeel edasi liikudes jõudis helilooja 1930. aastateks kohati õige lähedale ekspressionismijärgsele stiilivooludele, rakendades järjekindlalt 20. sajandi väljendusvahendeid. Sellised suundumused ilmneseid eriti tema kahes esimeses keelpillikvartetis, neist **keelpilli-kvartett nr 2** f-moll on kirjutatud 1930–1931. Muusikateadlase Mart Humala hinnangul on 2. kvartett autori üks kunstiküpsemaid teoseid, kus kaasaegsele helikeelele ja meisterlikule tehnikale lisandub isikupärane väljenduslaad. Teose üldine vorm, 3-osaline sonaadi-tsükkel, on traditsioonilisem kui nt esimeses kvartetis. Teos on terviklik ja kunstiküps, kõik helikeele komponendid toimivad siin väljenduslikult ja võrdväärsena kunstilise eesmärgi nimel. Tiia Järgi hinnangul

omakorda saavad need kaks oma uut laadi sisu ja vormiliste taotlustega edaspidi Eestis justkui etaloniks. Esiettekandele tõi teose Eesti Akadeemilise Helikunsti Seltsi (s.o praeguse heliloojate liidu eelkäija) kvartett 11.03.1933 Estonia kontserdisaalis.

Elleri klaveriloomingus on suhteliselt rohkesti prelüüde – need kuuluvad enamikus küll tema loomingu varasemasse perioodi, kuid moodustavad väga põneva, hästi otsinguterikka valdkonna. Osa prelüüde on autor koondanud tsüklitesse, neist viimase, „**Viis prelüüdi**” (1932–1934) kohta ütleb Mart Humal, et see on pöördepunktiks varasemate teoste rahuvalt subjektiivsetelt meeleoludelt rahvusliku värvingu ja isegi kohati eepilisuse poole. See on viimane omataoline tema loomingus.

Elu viimastel aastatel pöördus Heino Eller mitmel korral oma varem kirjutatud teoste poole, neid üle vaadates, seades ja tsüklitesse sätides. Nõnda on valminud nt kuulus tsükkel „Viis pala” keelpilliorkestrile (1953). Selle lähisugulaseks võib nimetada tsükli „**Neli pala**” keelpillikvartetile (1954), mis on samuti koostatud varem kirjutatud viuli- ja klaveripaladest ning kus äärmiste osade eeleegiliselt mõtlik meeleolu vahetub keskmistes osades rahvalikuma, tantsulisema väljenduslaadiga.

ARVO PÄRDI AUTORIKONTSERT

KOLMAPÄEV
5. november
18.00

Narva raekoda

NELJAPÄEV
6. november
19.00

EMTA suur saal

„Estländler“ (2009)

Mari Poll (viiul)

„Partiita“ op. 2 (1958)

I Toccata

II Fughetta

III Larghetto

IV Ostinato

Maksim Štšura (klaver)

Keelpillikvartett op. 4 (1962)

I Allegro deciso

II Andante con moto. Quasi improvisato

III Presto

Mari Poll (viiul), Mariia-Sofiia Dyka (viiul), Johanna Vahermägi (vioola),
Henry-David Varema (tšello)

„Ein Wallfahrtslied“ (sõnad Psalm 121, 1984)

Endrik Üksvärav (tenor), Mari Poll (viiul), Mariia-Sofiia Dyka (viiul), Johanna
Vahermägi (vioola), Henry-David Varema (tšello)

„Summa“ (1991)

Mari Poll (viiul), Mariia-Sofiia Dyka (viiul), Johanna Vahermägi (vioola),
Henry-David Varema (tšello)

„My Heart's in the Highlands“ (sõnad Robert Burns, 2000/2013)

Endrik Üksvärav (tenor), Mari Poll (viiul), Johanna Vahermägi (vioola),
Henry-David Varema (tšello), Maksim Štšura (klaver)

„Passacaglia” (2003)

Mari Poll (viiul), Maksim Štšura (klaver)

„Es sang vor langen jahren”, Motette für de la Motte (sõnad Clemens Brentano, 1984)

Endrik Üksvärav (tenor), Mari Poll (viiul), Johanna Vahermägi (vioola)

„Fratres” (1977/1985)

Mari Poll (viiul), Mariia-Sofiia Dyka (viiul), Johanna Vahermägi (vioola), Henry-David Varema (tšello)

„Vater unser” (sõnad Matteuse 6:9-13, 2005/2011)

Endrik Üksvärav (tenor), Mari Poll (viiul), Mariia-Sofiia Dyka (viiul), Johanna Vahermägi (vioola), Henry-David Varema (tšello)

Tänavu tähistatakse kogu maailmas arvukate sündmustega armastatud helilooja **Arvo Pärdi** (s 1935) 90. sünnipäeva. Nii leiab meie suurmeistri autorikontserdi ka Eesti Muusika Nädala kavast.

Arvo Pärt sündis Paides, kasvas Rakveres, õppis alates 1954 Tallinna muusikakoolis muusikateooriat ja lõpetas 1963 Tallinna konservatooriumis Heino Elleri kompositsiooniklassi. Oma õpetaja kohta on Pärt öelnud järgmist: „Tänu Ellerile omandas muusika Eestis kultuurilise ja professionaalse väärikuse. Õpilaste puhul olid Elleri eesmärkideks individuaalne helikeel ja õpilase isiksuse arendamine.”

Muusikasse tuli Pärt juba 1950. aastate II poolel, kuuludes koos Eino Tambergi, Kuldar Singi, Jaan Räätsa, Veljo Tormise jt heliloojatega gruppi, kelle osaks sai eesti muusikat nõukogude võimu kehtestamisel tabanud stagnatsioonist välja tuua. Pärdi noorpõlveteosed olid väga eredad ja meelde jäävad, just tema oli tollastest eesti noortest heliloojaist kõige varmam kasutusele võtma uusi kompositsiooni- tehnikaid.

*

„Konservatooriumi esimesel õppeaastal loodud „**Partiita**” (1958) kuulub koos kahe sonatiiniga esimeste kontsertteoste hulka Pärdi loome-

nimekirjas. Nende klaveriteostega jõudis noor helilooja laiema publiku ette, seda tänu tunnustatud pianistile professor Bruno Lukile (1936–1991), kes andis teostele kõrge hinnangu need oma repertuaari võttes ning kellele on Pärt kõik kolm klaveriteost ka pühendanud. Esimest korda kõlas partiita Luki esituses salvestatuna Eesti Raadio eetris 5. oktoobril 1958, esimene kontsertettekanne leidis aset kuu hiljem konservatooriumi üliõpilaste kontserdil Estonia kontserdisaalis 3. kursuse tudengi Mare Kalmu esituses. Partiita, nagu ka sonatiinid, on neoklassitsistlikus stiilis, millest kujunes 1950-ndate lõpul esile kerkinud noorte Eesti heliloojate (Tamberg, Tormis, Sink, Rääts, Pärt) seas oluline suundumus. Partiita nelja osa pealkirjad ning iseloomulikud jooned viitavad vanadele muusikavormidele, kuid teose helikeel on atonaalne. Sarnase muusikalise materjali ja rütmikujundite kasutamine seob eri karakteri ja vormiga osad ühtseks tervikuks. Esimene osa *Toccata* ('lühike, väike tokaata') – kiire motoorne liikumine loob mulje rahutult tormakast tokaatast, kus sõrmed vaevu jõuavad klahve puudutada (*toccare* – 'puudutama'). II osa *Fughetta* ülesehitus järgib fuugaprintsiipi, milles teema viiakse läbi vaheldumisi ülemises ja alumises hääles nii

erinevatelt helikõrgustelt alustades kui ka peeglis, võetakse koost lahti ja töödeldakse. III osa *Larghetto* – aeglasest *sarabande*'i rütmis liikumisest pole kadunud eelmiste osade pinge, lõputaktides ilmuvad atonaalse harmoonia asemele äkki värskendava kontrastina G-duur akordid. Viimane osa *Ostinato* on rajatud neljast veerandnoodist koosnevale korduval bassikäigule. See on kogu teose kulminatsioon, kuhu on koondatud elemente kõigest eelnenud osadest.²

Keelpillikvartett op. 4 on kirjutatud 1962. aastal. Praeguseks on helilooja selle teose oma loomingu nimekirjast kustutanud, seega pole kavaraamatu koostajal ka täpsemaid andmeid selle kohta.

Pärdi varases loomes osutusid eriti võimsateks nn kollaažitehnikas teosed, kus helilooja kasutas löiguti varasemate aegade muusikat (nt „Kollaaž B-A-C-H“, sümfoonia nr 2, „Credo“). Noort autorit saatis suur edu, tema teosed pälvisid preemiaid nii üleliidulistel heliloomingukonkurssidel ning meeldisid publikule, tulles kontsertidel vahel kordamisele, ning jõudsid isegi välismaale, mis oli toona haruldane. 1960. aastate lõpus aga olukord muutus, helilooja hakkas nüüdisaegseist väljendusvahendeist tüdima. Oma sõnul oleks ta võinud samal moel jätkata lõpma-

² Teoste annotatsioonid on markeeritud jutumärkidega ja on pärit Arvo Pärdi Keskuse lehel.

tuseni, kuid tahe sai otsa ja tekkis soov omal jõul ja oma vahenditega väljendada samasugust ilu, jõudu ja tasakaalu, mis peitus tsiteeritud teoseis, eriti vanamuusikas. Pöörde- liseks teoseks saigi „Credo“ (1968), mis pärast edukat esiettekannet vaimuliku teksti tõttu keelati.

*

Algasiid pea kümme aastat väldanud otsingud. Uskudes, et otsitav peitub ühehäälsuses, hakkas Pärt uurima keskaja muusikat. Vanamuusika oli Nõukogude Liidus peaaegu täiesti tundmatu, Eestis polnud selle nootegi. Pärt sai noote Moskvast tuttavate kaudu, palju kirjutas ise käsitsi ümber. Valmisid vanamuusika mõjudega 3. sümfooniat (1971) ja kantaat-sümfooniat „Laul armastatule“ (1973/1974), mis aga heliloo- jat veel ei rahuldanud (viimase on ta nüüdseks oma teoste nimistust eemaldanud) ja otsingud jätkusid.

Alles 1976. aasta sügisel valmis seitse teost erinevatele koosseisu- dele ühise pealkirjaga „Tintinnabuli“ (lad k 'kellukesed'). Pärdi *tintinnabuli*-muusikas on väga oluline vai- kus: „Enne kui keegi midagi ütleb, peaks ta võibolla mitte midagi ütlema. Minu muusika on esile kerkinud peale seda, kui ma olen kaua vaikinud, vaikinud sõna otse- ses mõttes.“ Vaikus on Pärdi sõnul alati täiuslikum kui mistahes muu- sika, vaikus on alati „täidetud“.

Tintinnabuli-helikeeles dominee- rivad vaimuliku tekstiga vokaal-

teosed, kuid ka instrumentaalseid helitöid on palju. Neis on palju õhulist faktuuri, rohkelt *pianissi- mo*’id ja pause, väga tähelepane- likult on suhtunud igasse helisse. See muusika on eriliselt sissepoole pööratud, sageli aeglaselt kulgev, heli ja vaikuse piiri kuulav, medi- tatiivne. Näiliselt lihtsa faktuuriga teosed hakkavad eriti kaunilt heli- sema ja kandma kiriku akustikas, kus pausid on kaja abil „täidetud“. Kellukeste-muusika elementides on lähedust vanamuusikale, kuid koos- kõlaliselt kuulub see siiski meie aega. Ehkki pealtnäha vastandlikud ja kõla poolest täiesti erinevad, on tema varasema ja hilisema „ajastu“ loominguks siiski ühist – helitööd on detailideni läbi mõeldud ja rangelt süsteemsed, hoolimata sellest, et süsteemid on erinevad. Arvo Pärdi muusika on selles mõttes fenomenaalne, et ratsionaalsetele matemaatilistele süsteemidele tuginedes on see samal ajal oma olemuselt väga vahetu ega jäta muljet millestki konstrueeritust, mis on muusikas pigem negatiivse tähendusega omadus.

Esimesena valmis klaveripala „Aliinale“, mis oma äärmises liht- suses kandis endas küll juba uue stiili jooni, kuid sisaldas ühtlasi ka küsimust: kas sedavõrd lihtne muu- sika on üldse muusika? Esimestel *tintinnabuli*-kontsertidel, Hortus Musicuse nüüdseks legendaarseks saanud ülesastumistel 25. ja 27. oktoobril 1976 Tartu ülikoolis aulas

ja Estonia kontserdisaalis Tallinnas kõlasid lisaks „Aliinale” veel „Calix”, „Modus” („Saara oli 90-aastane”), „Trivium”, „Pari intervallo”, „In spe” („An den Wassern zu Babel sassen wir und weinten”) ja „Kui Bach oleks mesilasi pidanud”.

Mitmetest *tintinnabuli*-teostest eksisteerib mitmeid versioone eri koosseisudele ja „**Summa**” on üks neist. „1977. aastal algselt häätele *a cappella* loodud kompositsioon eksisteerib nii vokaal- kui instrumentaalkoosseisudena. Tingituna nõukogudeaja ateistlikust kultuuripoliitikast, on teose pealkiri kodeeritud. Neljahäälse *a capella*-versiooni aluseks on ladina-keelne usutunnistuse tekst („Credo in unum Deum”). „Olen arendanud väga formaliseeritud kompositsioonisüsteemi, milles ma juba 20 aastat oma muusikat kirjutan. „Summa” on sealjuures kõige rangema ülesehitusega ja kõige šifreeritum,” on Arvo Pärt 1994. aastal öelnud. Selle pala näilise lihtsuse taga peitub ülim keerukus. See puudutab kõigepealt häälte kulgu, mille ringikujuline struktuur on sümboolse tähendusega.”

*

Kui esimesel loominguperioodil kirjutas Pärt peamiselt instrumentaalmuusikat, siis *tintinnabuli*-stiilis on vokaalteoseid enam. Pärt kuulub vene õigeusu kirikusse, kuid kasutab palju ladinakeelseid katoliku kiriku traditsioonilisi tekste: tema

teoste nimistus on missasid („Missa syllabica”), psalme, „Stabat mater”, „Magnificat”, „Te Deum”, „Johannese passioon”, „Miserere”; ei puudu aga ka inglise („Litany”), saksa („7 Magnificat-Antiphonen”), kirikuslaavi („Kanon pokajanen”), hispaania („Como anhela la cierva” ehk Psalm 42) keel. Pärt ei näe siin probleemi – inimene võib ju ka kõnelda mitmes keeles. Kuid keel, selle värv, keelega kaasnev kultuuritaust on neid teoseid mõjutanud.

„Teose „**Ein Wallfahrtslied**” (tekst Psalm 121) tenorile või baritonile ja keelpillikvartetile kirjutas Arvo Pärt aastal 1984 oma sõbra, filmirežissöör Grigori Kromanovi (1926–1984) mälestuseks. Helilooja enda sõnade järgi on „Palverändurite laul” püüe sulatada muusikas kontrastsete kihtidena kokku olemine siinpool aega ja olemine teispoolsuse ajatus sfääris. [Instrumentide] dünaamika ja liikuvus, mille selgrooks on laskuv kromaatiline helirida, moodustavad teoses ühe mõõtme, vokaalpartii ühele helile taandatuse staatika, mis on võrreldav mägede rahuga, teise mõõtme. Mägede kujundiga algabki Psalm 121: „Ma tõstan oma silmad mägede poole, kust tuleb mulle abi.”“

Psalm 121 (120)

Ich hebe meine Augen auf zu den Bergen.
Woher kommt mir Hilfe?

Meine Hilfe kommt vom Herrn, der Himmel
und Erde gemacht hat.

Er wird deinen Fuß nicht gleiten lassen, und
der dich behütet, schläft nicht.

Siehe, der Hüter Israels schläft und schlummert nicht.

Der Herr behütet dich; der Herr ist dein
Schatten über deiner rechten Hand,

daß dich des Tages die Sonne nicht steche
noch der Mond des Nachts.

Der Herr behüte dich vor allem Übel, er
behüte deine Seele.

Der Herr behüte deinen Ausgang und Eingang
von nun an bis in Ewigkeit!

Psalm 121

Ma tõstan oma silmad mägede poole,
kust tuleb mulle abi?

Abi tuleb mulle Issanda käest,
kes on teinud taeva ja maa.

Ei ta lase su jalga vääratada,
ei su hoidja tuku.

Vaata, ei tuku ega jää magama see,
kes Iisraeli hoiab.

Issand on su hoidja,
Issand on su varjaja su paremal käel.

Päeval ei pista sind päike
ega kuu öösel.

Issand hoiab sind kõige kurja eest,
tema hoiab sinu hinge.

Issand hoiab su minemist
ja su tulemist nüüd ja igavesti.

„Aldile (või kontratenorile), viiulile ja viiolale loodud „**Es sang vor langen Jahren**“ on kirjutatud 1984. aastal ning selle valmimisele andis tõuke saksa raadioproductsent ja muusikateadlane Diether de la Motte, kes palus kümnel heliloojal komponeerida muusika Clemens Brentano (1778–1842) poeemi „Der Spinnerin Nachtlied“ tekstile. Pühendusena kannab teos alapealkirja „Motette für de la Motte“. See on üks neid väheseid *tintinnabuli*-teoseid, mille tekst ei pärine liturgilisest allikast, vaid poeedi sulest. Saksa romantiku Brentano värssides ühinevad valus igatsus maise ja taevase armastuse järele ning hägustuvad aja – mälestuste ja oleviku – piirid. See müstiline öhtulaul on ins-

pireerinud heliloojat looma õrna kammerteose, milles on *tintinnabuli*-tehnikat varasemate teostega võrreldes kasutatud vabamalt. Muusikateadlane Leopold Brauneiss on juhtinud tähelepanu omapärasele loojutustamise viisile muusikas: teost alustab ja lõpetab üksik a-moll kolmköla, mida muust muusikast eraldab paus, st vaikus, ning mis mõjub otsekui muinasjuttude muusikaks saanud stereotüüpne algusvormel „Elas kord ...“. See loob raami Brentano pildile ketravast naisest, kes kunagist kahekesi olemist taga igatseb. Poeemi viimane värss „Ich sing und möchte weinen“ on teose lõpulõigu muusikasse pea otsesõnu üle kantud – *piano pianissimo*’s õrna kooda

juurde on helilooja kirjutanud sulgudes märkuse „weinen!“. Kooda muusikas me siiski ei leia otsest helimaalingut või renessanss- ja barokkmuusikas tuntud *lamente*

„Der Spinnerin Nachtlid“

Clemens Brentano

Es sang vor langen Jahren
Wohl auch die Nachtigall.
Das war wohl süsser Schall,
Da wir zusammen waren.

Ich sing und kann nicht weinen
Und spinne so allein.
Den Faden klar und rein,
Solang der Mond wird scheinen.

Da wir zusammen waren,
Da sang die Nachtigall.
Nun mahnet mich ihr Schall,
Dass du von mir gefahren.

So oft der Mond mag scheinen,
So denk ich dein allein.
Mein Herz ist klar und rein,
Gott wolle uns vereinen.

Seit du von mir gefahren,
Singt stets die Nachtigall.
Ich denk bei ihrem Schall,
Wie wir zusammen waren.

Gott wolle uns vereinen.
Hier spinn ich so allein.
Der Mond scheint klar und rein.
Ich sing und möchte weinen.

to-motiivi. Arvo Pärdi sõnul on see mõeldud muusikutele pigem väikeseks soovitusena, et leida oma pillil õiget varjundit või tunnetust.”

„Kord aastate eest ammu“

Kord aastate eest ammu
ju ööbik laksutas.
Ta lauluhääl nii magus
kui olin ma sinuga.

Ma laulan ja ei saa nutta
ja ketran nii üksinda.
Lõnga, mis selge ja puhas,
kuu taevas kui säramas.

Kui olin kord sinuga,
siis ööbik laksutas.
Nüüd meenutab ta laul,
et minust lahkusid sa.

Ja ikka kuu kui särab,
sull' mötlen üksinda.
Mu süda on selge ja puhas,
las Jumal meid ühendab.

Sest ajast kui lahkusid
ööbik vaid laksutab.
Ta laulu kuuldes mötlen,
kuis olin kord sinuga.

Las Jumal meid ühendab.
siin ketran nii üksinda.
Kuu särab selge ja puhas.
Ma laulan ja tahaks nutta.

Tõlkinud Eda Jaanson

„**My Heart's in the Highlands**“ on kirjutatud The Hilliard Ensemble'i liikme, kontratenor David Jamesi 50. sünnipäevaks ja pühendatud talle. Šoti luuletaja Robert Burnsi (1759–1796) tekst on kontratenori

partiis edasi antud süllaabiliselt ühel helil laulmisega. Vokaalset staatikat kompenseerib aga küllaltki liikuv orelipartii, mis näitab vokaali iga heli uues harmoonilises värvingus.“

„My Heart's in the Highlands“

Robert Burns

My heart's in the Highlands, my heart is not here,

My heart's in the Highlands a-chasing the deer –

A-chasing the wild deer, and following the roe;

My heart's in the Highlands, wherever I go.

Farewell to the Highlands, farewell to the North –

The birth place of Valour, the country of Worth;

Wherever I wander, wherever I rove,

The hills of the Highlands for ever I love.

Farewell to the mountains high cover'd with snow;

Farewell to the straths and green valleys below;

Farewell to the forests and wild-hanging woods;

Farewell to the torrents and loud-pouring floods.

My heart's in the Highlands, my heart is not here,

My heart's in the Highlands a-chasing the deer –

Chasing the wild deer, and following the roe;

My heart's in the Highlands, wherever I go.

„Mu süda on mägedes“

Mu süda on mägedes, mägedes veel,
mul mägede poole käib mõte ja meel;
metskitsi ja põtru kütin ma seal,
ükskõik kuhu ise ka rändaksin eal.

Nüüd hüvasti, põhjamaa, hüvasti mäed,
kus murdmatut vaprust ja väarikust näed!
Ükskõik, kuhu retkeks või eksleksi samm,
mu mägismaa kõigest on lähedam.

Nüüd hüvasti, mäetipud lumes ja jääs,
nüüd hüvasti, orulamm päikese käes,
nüüd hüvasti, metsad ja järsakad teed,
nüüd hüvasti, mägijõe tormavad veed!

Mu süda on mägedes, mägedes veel,
mul mägede poole käib mõte ja meel;
metskitsi ja põtru kütin ma seal,
ükskõik kuhu ise ka rändaksin eal.

Tõlkinud Ralf Parve

„Viilule ja klaverile kirjutatud „**Passacaglia**“ valmis 2003. aastal viiuliprofessori Krzysztof Wegrzyni eestvedamisel Joseph Joachimi nimelise Hannoveri viiuldajate konkursi tellimusel. Itaaliakeelne termin *passacaglia* pärineb kahest hispaaniakeelesest sõnast: *pasar* ('kõndima') ja *calle* ('tänav'). See muusikaline vorm pärineb 17. sajandi alguse Hispaaniast, kus see tähistas muusikat, mis oli mõeldud vahepalana tähtsamatele saatete lauludele ja tantsudele. Enamasti olid need lihtsad arpedžeeritud akordijärgnevused, mis lõppesid kadentsiga. Ajapikku kujunesid sellest vormist variatsioonid korduval bassi teemal, mis olid reeglina tõsise iseloomuga. Pärdi teos algab samuti esmapilgul üsna lihtsalt, peaaegu mehaaniliselt korduvate helidega ning see märkamatult alanud protsess liigub järjekindlalt oma lõpu poole. Muusikalist kordumist esindavad kaks vastandlikku elementi: täistoonides laskuvalt sammuv bassiliin ja pooltoonides tõusev ülemine hääl. Uue variatsiooni algust märgib iga kord uus helistik.”

„**Fratres**“ ('vennad') on kirjutatud 1977. aastal ning kuulub nende paljude teoste hulka („Aliinale“, „Cantus“, „Tabula rasa“ jt), mis sündisid plahvatuslikult pärast *tintinnabuli*-muusikale omase mõttemaailma ära tundmist.

Algselt valmis „Fratres“ kolmehäälse

muusikana ning pole loodud kindlale esituskoosseisule, vaid seda on võimalik mängida mitmesuguste pillidega. Seda võimaldab *tintinnabuli*-tehnika alusprintsip, mille kohaselt muusikaline materjal ei pruugi seostuda kindla instrumendi tämbri- riga. Selline praktika oli kasutusel ka keskaja- ja renessanssmuusikas, mida Pärt vahetult enne *tintinnabuli*-muusika sündi intensiivselt uuris. Teose esiettekandjaks 1977. aastal olid helilooja sõbrad ja mõttekaas- lased vanamuusikaansamblist Hortus Musicus, kellele on pühenda- tud „Fratres“ originaalversioon. Vormilt on „Fratres“ variatsioonid, mille löike eraldavad korduvad löökpillide motiivid (löökpillideta koosseisu puhul aimatakse järele trummilikku häält). Teose jooksul kõlab üks ja seesama äratuntav teema, mis algab iga kord siiski erinevalt kõrguselt. Muusikas on selgelt kuulda kolme häält: kaks äärmist, enamasti astmeliselt liikuvat meloodiahäält ning kes- kel minoorse kolmkõla nootidel liikuvat *tintinnabuli*-häält. Neid saadab läbi terve teose kõlav madal kvint-burdoon. Arvo Pär dile omaselt valitsevad teose näilist lihtsust ranged matemaatilised reeglid, mis määravad ära häälte liikumise, meloodia ja fraaside pik- kuse, taktimõõdu vaheldumise jpm. „Fratres“ eksisteerib ka kolme- häälse muusikana, millele on lisa- tud soolopilli variatsioonid. Neist esimene on loodud viilule ja kla-

Vater unser im Himmel

Vater unser im Himmel,
geheiligt werde Dein Name.
Dein Reich komme.
Dein Wille geschehe,
wie im Himmel so auf Erden.
Unser tägliches Brot gib uns heute.
Und vergib uns unsere Schuld,
wie auch wir vergeben unseren Schuldigern.
Und führe uns nicht in Versuchung,
sondern erlöse uns von dem Bösen.

verile ning valmis festivali Salzburger Festspiele tellimusel. Esimest korda kõlas see 1980. aastal samal festivalil Gidon ja Jelena Kremeri esituses. Tehniliselt nõudlik soolopilli partii on lisatud uue kihina korduva kolmehäälse teema juurde, rõhutades veelgi enam muutuva ja püsiva omavahelist kontrasti. Praeguseks on Pärdi teoste kataloogis mõlemast „Fratresest” palju versioone väga erinevatele koosseisudele. Sellest on kujunenud üks tuntumaid ja mängitumaid Arvo Pärdi teoseid, mida on kasutatud ka paljudes filmides ja tantsuetendustes.”

„Meieisapalve saksakeelsele tekstile loodud „**Vater unser**” on kirjutatud 2005. aastal poiss-sopranile või kontratenorile klaveri saatel ning see kõlas esimest korda samal aastal Austrias. Teos on pühendatud Pühale Isale, paavst Benedictus XVI-le. 2011. aasta juulis esinesid Heldur Harry Põlda ja

Meieisapalve, Matteuse 6:9-13

Meie Isa, kes Sa oled taevas!
Pühitsetud olgu Sinu nimi!
Sinu riik tulgu,
Sinu tahtmine sündigu
nagu taevas, nõnda ka maa peal!
Meie igapäevast leiba anna meile tänapäev!
Ja anna meile andeks meie võlad,
nagu meiegi andeks anname oma võlglastele!
Ja ära saada meid kiusatusse,
vaid päästa meid ära kurjast!

Arvo Pärt sellega Vatikanis paavsti ees tema preestriks pühitsemise 60. aastapäeva pidustustel. Teos eristub helilooja loomingu üldpildist nii oma kõla kui ka struktuuri poolest. See on sündinud spontaanse lauluna, vabana etteantud süsteemidest. Lihtne kaarjas meloodiajoon ja klaveripartii harmoonia tõstavad palvetekstist esile mõtte „Anna meile andeks ... nagu meiegi andeks anname ...”. 2013. aastal seadis helilooja teose poisihäälele või kontratenorile ja keelpilliorkestrile või keelpillikvintetile, mille esiettekanne toimus 3. oktoobril 2013. aastal Austraalias Wollongongis kontratenor Andreas Scholli ja Austraalia Kammerorkestri keelpillikvinteti esituses.”

*

Arvo Pärti iseloomustab veel ka ergas huumorimeel ja peen oskus mängida sõnade, kujundite, numbritega ning ootamatud seosed – seda peegeldab

kujukalt kasvõi näiteks sel sügisel ilmunud kogumik „Tänuga. Südamlikult. Armastusega. Muusikalised tervitused Arvo Pärtilt“. „Sooloflöödipala „**Estländer**““ loomine on tõuke saanud ühe lapse palvest saada endale esitamiseks lugu. Teos valmis helilooja vanema poja Immanueli algkooliaegsele flööti õppivale klassiõele Fraukele sünnipäevaks. Viimistletuma ja ka keerukamana leidis teos oma lõpliku kuju 2006. aastal seoses kirjastuse Universal Edition (UE) sooloflöödikogumiku „Flute Project“ (2007) väljaandmisega. Kogumiku initsiaatoriks olid neli flötisti neljast mainekast orkestrist (Concertgebouw' orkester, Chicago Sümfooniaorkester, Berliini Filharmoonikud ja Tokyo Filharmooniaorkester) ning koostöös UEga telliti sooloflöödi teosed viielt heliloojalt. Versioon sooloviulile valmis 2009. aastal UE samalaadse viulikogumiku tarbeks. Teos on pealkirja ja $\frac{3}{4}$ taktimõõdus tantsulise karakteri saanud austria rahvatantsu ländleri ('länder') järgi, kuid pealkirja sõnademänguga annab helilooja viite oma sünnimaale Eestile ('Estländer' – sks 'eestimaalane') ning eesti rahva- toonis meloodiaga muudab teose eesti tantsuks.“

ESINEJAD

Arete Kerge on lõpetanud klassikalise laulu erialal EMTA bakalaureuseõppe dots Nadia Kuremi klassis ning maksimumhindega magistriõppe Roomas Santa Cecilia konservatooriumis maestra Rebecca Bergi juhendamisel. 2010. aastal pälvis ta Marje ja Kuldar Singi nim noore laulja preemia ning esikoha Napolis Santa Chiara võistlusel vaimuliku klassikalise muusika kategoorias

(preemia „Chori Praefecti“). 2011. aastal sai ta III koha Spoleto rahvusvahelisel ooperilauljate võistlusel ning Santa Cecilia konservatooriumi parima laulja peemia „Premio Via Vittoria“. 2014 võitis ta esikoha Pariisis rahvusvahelisel Flame muusikakonkursil klassikalise laulu kategoorias, 2015 valis Richard Wagneri Ühing ta aasta stipendiaadiks. Ta on esinenud solistina Eestis, Soomes, Rootsis, Norras, Venemaal, Poolas, Itaalias, Prantsusmaal, Hollandis, Iirimaa, Kreekas, Šveitsis, USA-s, Kanadas, Barbadosel, Zürichi Tonhalls, Berliini kontserdimajas, New Yorgi Lincoln Centeris, soleerinud

mitmete orkestrite ees: Berliini Kontserdimaja Orkester, ERSO, Tallinna Kammerorkester, L'Orchestra Euro-Adriatica, Joensuu Sümfooniaorkester, Järvi Akadeemia Sinfonietta, Eesti Sinfonietta, Vanemuise sümfooniaorkester, Corelli Barokkorkester, Peterburi Korsakovi-nim muusikakolledži sümfooniaorkester.

Arete Kerge rollide hulka kuuluvad näiteks: Governess (Britteni „The Turn of the Screw“); Angelica, Genovieffa (Puccini „Suor Angelica“); Tirsi (Händeli „Cor fedele in vano spero“); Fanny (Rossini „La cambiale di matrimonio“); Madama Vezzosa (peaosa V. L. Ciampi ooperis „La favola de' tre gobbi“); Lisetta (peaosa L. Leo ooperis „La zingara“); Kate Pinkerton (Puccini „Madama Butterfly“); Rosina (Mozarti „La finta semplice“); Nella (Puccini „Gianni Schicchi“); Sandrina (Mozarti „La finta giardiniera“). Ta on laulnud Teatro Lirico Sperimentale di Spoleto teatris, Guardiagrele ooperifestivalil, EMTA ooperistuudio etendustes ja sageli soleerinud ka suurvormide ettekannetes. Lisaks on ta laulnud koos maailmakuulsa baritoni Renato Brusoniga tähistamaks 50 aasta möödumist maestro lavakarjääri algusest.

Auli Teppo on Eesti noorema põlvkonna üks silmapaistvamaid pianiste, kes kogus tuntust populaarse telekonkursi „Klassikatähed“ esimese hooaja saadetes. Ta

alustas muusikaõpinguid Aruküla huvialakeskuses Pääsulind ning jätkas Tallinna muusikakeskkoolis Martti Raide juhendamisel. 2017. aastal omandas ta EMTAs bakalaureusekraadi *cum laude* prof Peep Lassmanni juhendamisel, praegu jätkab samas magistriõpinguid. Auli on täiendanud end Viini muusika ja kunsti eraülikoolis ning mitmetel meistrikursustel. Ta on 2017. aasta EMTA sümfooniaorkestri instrumentaalsolistide konkursi võitja,

pälvinud finalisti diplomi konkursil „San Donà di Piave City“ Itaalias, eripreemia väljapaistva esinemise eest VIII Eesti pianistide konkursil, I koha ning eripreemia IX vabariiklikul instrumentaalkontsertide konkursil Narvas jm. Ta on soleerinud orkestrite ees: ERSO, EMTA sümfooniaorkester, Tallinna Kammerorkester, Narva Linna Sümfooniaorkester ning Läänesaarte Kammerorkester; esinenud mitmel pool maailmas, sh Austrias, Itaalias, Šveitsis, Portugalis, Poolas, Venemaal ning USAs. Ta on ka aktiivne kammermuusik ning astub sageli üles koos oope-

rilauljatega. Tallinna Filharmoonia ning Tallinna Tantsuteatri koostööprojektis „Ikoonid/Pärt“, mida mh esitati New Yorgis, tuli tema ettekandel esitusele kogu Arvo Pärdi klaverimuusika. Käesoleval ajal on Auli RO Estonia orkestri pianist. Ta kuulub Eesti Interpreetide Liitu ning Eda Zahharova Muusikaagentuuri.

Dirigent ja laulja **Endrik Üksvärav** on lõpetanud EMTA kooridirigeerimise erialal Olev Oja dirigeerimisklassis (2004) ning omandanud magistrikraadi Hirvo Surva käe all (2011). Lisaks on ta õppinud trompetit Aavo Otsa ja metsasarve prof Kalervo Kulmala juures. 2012. aastal alustas Endrik Üksvärav lauluõpinguid vanamuusika osakonnas Haagi kuninglikus konservatooriumis (õpetajateks Peter Kooij, Michael Chance, Jill Feldman ja Maria Acda-Maas). Dirigendina on ta osalenud Neeme Järvi, Paavo Järvi, Jorma Panula, Eri Klasi, Anders Eby ja Erwin Ortneri meistriklassides ning lauljana mitmel korral tunnustatud barokilaulja Peter Kooij

(Holland) juhendatud Bachi laulmise meistrkursustel.

Endrik Üksvärav on juhatanud puhkpilliorkestreid, kammerorkestreid (sh Klaaspärlimäng Sinfonietta) ja kammerkoore. 2010. aastal asutas ta kammerkoori Collegium Musicale, mis on kolmel korral pälvinud Eesti Kooriühingu aasta koori tiitli (2011, 2014, 2017). Ooperidebüüdi tegi ta 2011. aastal Arsetese rolliga Mederi ooperis „Kindlameelne Argenia“ (dirigent Toomas Siitan). Ta on laulnud peaosas (Bernhard Schmidt) Dominy Clementsi ooperis „Valgustatud pimedusejünger“ (Tõnu Kaljuste, 2013), soleerinud Händeli oratooriumis „Messias“ (Anssi Mattila, Soome, 2013), Berliozi reekviemis (ERSO, Tõnu Kaljuste, 2015), Arvo Pärdi ja Robert Wilsoni suurprojekti „Aadama passioon. Miserere“ (2015), toonud koos pianist Peep Lassmanni ja metsasarvemängija Kalervo Kulmalaga Eesti esiettekandele Roxanna Panufniku kammerteose „Generation of Love“ (2014), solistina üles astunud ühel maailma suurimal – Utrechti vanamuusikafestivalil Hollandis (2014), samuti Nargenfestivalil ja Tallinna rahvusvahelisel Bachi festivalil (2016). Lauljana on ta teinud koostööd selliste dirigentidega, nagu Daniel Reuss, Paul Hillier, Jos van Veldhoven, Peter Dijkstra, Peter Van Heyghen, Simon Carrington, Hidemi Suzuki. 2012. aastal oli Endrik Üksvärav Pühalepa muusikafes-

tivali üks algatajaid ning tegutseb selle kunstilise juhina tänaseni. Ta on pälvinud Eesti Kultuurkapitali rahvakultuuri sihtkapitali preemia tulemusliku solisti- ja dirigenditegevuse ning Pühalepa muusikafestivali algatamise eest (2012), Eesti Kooriühingu aasta noore dirigendi tiitli (2011), Eesti Kultuuriministeeriumi noore kultuuritegelase stipendiumi ning Haapsalu Püha Johanne koguduse teeneteristi (2021).

Henry-David Varema on hinnatud tšellist, kelle rahvusvaheline karjäär on viinud teda esinema mainekatesse muusikakeskustesse, nagu Londoni Wigmore Hall, Pariisi Théâtre du Châtelet, Berliini filharmoonia, Müncheni Herkulesaal, Madridi Auditorio Nacional de Música, Zürichi Tonhalle, Hongkongi City Halli Concert Hall, Tokyo Suntory Hall, Sydney City Recital Hall, Melbourne'i Hamer Hall ja New Yorgi Carnegie Halli Weill Recital Hall. Ta on üles astunud nimekatel festivalidel, nt Gstaadis, Rheingaus, Schwarzenbergis, Salzburgis, Schleswig-Holsteinis ja Edinburghis.

2003–2009 oli ta Berliinis resideerinud rahvusvaheliselt tunnustatud keelpillikvarteti Petersen Quartet liige (mille arvukad salvestused pälvivad mitmeid mainekaid auhindu, sh Preis der Deutschen Schallplattenkritik ja ECHO Classic). Eesti muusikat on ta salvestanud ERRile ja plaadifirmadele Warner Classics, Antes ja Dux. Viimastel aastatel on Varema teinud koostööd viiuldaja Mari Polli ja pianist Mihkel Polliga. Trio on tegutsenud 2013. aastast ja on andnud kontserte mitmetes esindussaalides, sh Berliini kontserdimaja ja Hamburgi Elbphilharmonie.

Henry-David Varema on töötanud pikka aega RO Estonia soolotšellistina ning olnud külaliskontsertmeister mitmetes orkestrites, nagu Camerata Nordica Rootsis, Northern Sinfonia Suurbritannias, Müncheni Kammerorkester Saksamaal, Berliini Carl Philipp Emanuel Bachi Kammerorkester ning Aucklandi Filharmonia Uus-Meremaal. 2014. aastal töötas ta Sydney Sümfooniaorkestri tšellorühma abikontsertmeistrina. Ta on juhendanud tšello- ja kammermuusika meistriklasse Euroopa, USA, Kanada, Brasiilia ja Austraalia ülikoolides ning olnud paljudel konkurssidel žüriiliige, sh rahvusvaheline kammermuusika konkurss „Premio Trio di Trieste“ Itaalias. Ta on alates 2010 Eesti Interpreetide Liidu juhatuse liige (2018–2020 aseesimees, 2012–2013 ja alates 2020 juhatuse

esimees), samuti olnud Eesti Keelpilliõpetajate Ühingu president (2009–2014) ning Eesti Muusikanõukogu juhatuse liige (2012–2014 ja alates 2019). Alates 2001. aastast on ta EMTA tšello- ja kammermuusika õppejõud (2016. a professor) ja 2016. aastast loometegevuse ja välissuhete prorektor.

Indrek Vau on Eesti trompetisolist ja pedagoog, aktiivseim soolotrompetist praeguses Eesti muusikaelus. Ta on lõpetanud Sibeliusi akadeemia prof Jouko Harjanne juhendamisel ja täiendanud end paljudel meistrikursustel. 1994. aastal jagas ta II-III kohta rahvusvahelisel trompetistide konkursil Kölnis. Alates 1990. aastast on Indrek ERSO liige, alates 1993 ja uuesti alates 2000 trompetirühma kontsertmeister. Soome aastail töötas sealsetes tipporkestrites: 1997–2000 Tapiola Sinfonietta (soolotrompet), 1998 Soome Raadio sümfooniaorkester, 2000–2001 Turu Linnaorkester (rühma kontsertmeister). 2001. aastast on ta ka EMTA õppejõud. Indrek debüteeris solistina orkestri ees 1991. aastal. Tema repertuaar on

mitmekülgne, sinna kuulub enamik klassikalisi trompetikontserte, 20. sajandi ja eesti autorite meistriteoseid. Eriline koht on Eino Tambergi trompetikontsertidel, mida ta on korduvalt esitanud nii Eestis kui välismaal, sh tutvustanud ja juhendanud neid muusikakõrgkoolide meistrikursustel. Olulised on ka Tambergi „Concerto grosso” ettekanded – eri koosseisudes juba üle 10 korra. Indrek on soleerinud paljude orkestri ees: ERSO, Tallinna Kammerorkester, Läti Riiklik Sümfooniaorkester, Vanemuise sümfooniaorkester, Pärnu Linnaorkester, Hortus Musicuse Akadeemiline Orkester, Moskva Novaja Opera orkester, Põhjamaade Sümfooniaorkester, Helsingi Barokkorkester. Ta on tellinud teoseid eesti autoritelt ning salvestanud ERRi arhiivi suurema osa eesti heliloojate trompetiloomingust. Koostöös pianist Mati Mikalaiga on ilmunud CD eesti trompetimuusikast (2004), ERSOga Paul Mägi dirigeerimisel album Tambergi teostega (2009). 2012. aastal sündis koostöös Veljo Tormisega „Kümme tegemist trompeti ja klaveriga”, mis on kujunenud tema ja pianist Peep Lassmanni kontsertidel enim mängitud oopuseks. Indrek Vau on pälvinud Eesti Kultuurkapitali helikunsti sihtkapitali interpreedipremia (2010) ning aastapremia silmapaistva solistitegevuse ja väsimatu eesti muusika salvestamise eest (2017), samuti Eesti Interpreetide Liidu

aasta interpreedi auhinna (2021).

Irina Zahharenkova on oma põlvkonna üks väljapaistvamaid ja oma näolisemaid pianiste Eestis, kes esineb sageli ka ajaloolistel klahvpillidel – klavessiinil ja haamerklaveril. Ta on võitnud peapreemiad mitmetelt rahvusvahelistelt konkurssidelt, nagu Johann Sebastian Bach'i konkurss Leipzgis (2006), Alessandro Casagrande konkurss Itaalias (2006), George Enescu konkurss Rumeenias (2005), „Premio Jaéni” konkurss Hispaanias (2004). Eestis äratas ta suurt tähelepanu VI Eesti pianistide konkursil (2002), pälvides diplomi, ERSO preemia ja publiku tulise poolehoiu.

Irina Zahharenkova on õppinud klaverit EMTAs prof Lilian Semperi ning Sibeliuse akadeemias prof Hui-Ying Liu-Tawaststjerna juures. Ta on esinenud festivalidel Itaalias, Saksamaal, Soomes, Norras ja Eestis ning olnud solist ERSO, Tallinna Kammerorkestri, Helsingi Linnaorkestri, Israeli Filharmoonikute, Orchestre de la Suisse Romande'i, Orchestre National de Lorraine'i jt

ees. Tähelepanu on äratanud ka tema plaadistused; eriti positiivseid hinnanguid on saanud Scarlatti sonaatide CD (2012, Moskva firma Classical Records).

Johanna Vahermägi alustas muusikaõpinguid Tallinna muusikakeskkoolis Tiiu Peäske viiuliklassis, vahetas millenniumivahetusel pilli ning lõpetas 2007. aastal TMKK juba vioolaerialal. Õpingud jätkusid EMTAs Viljar Kuuse juhendamisel ja Hispaanias Centro Internacional de Excelencia de Cuerda Instituudis. Bakalaureusekraadi omandas ta Hispaanias Aragoni kõrgemas muusikakonservatooriumis Avri Levitani klassis, magistriskraadi sai ta kammermuusika eriprogrammis Jeruusalemma muusika- ja tant-suakadeemias Roi Shiloahi ja Zvi Plesseri juhendamisel. Ta on saavutanud esikoha III rahvusvahelisel solistide konkursil „Illa de Menorca FIDAH“ Hispaanias (2011) ja David Gritsi nim keelpillikonkursil Jeruusalemmas (2015).

Töötanud varem Barcelona Liceu'

ooperiteatris ja Jeruusalemma sümfooniaorkestris, on ta praegu EMTA vioola- ja kammermuusika pedagoog. Teda on kutsutud esinema mitmetele festivalidele, nt Berliini muusikafestival, Itria oru festival Itaalias, kammermuusikafestival „Voice of Music“ Iisraelis. Ta on musitseerinud koos Guy Braunsteini, Amihai Groszi, Nicolas Chumachenko, Avri Levitani, Roi Shiloah', Alexander Pavlovsky, Zvi Plesseri, Ohad Ben Ari ja paljude eesti interpreetidega, on soleerinud ERSO, Euroopa Noorte Kammerorkestri jt orkestrite ees Iisraelis, Itaalias, Soomes ja Eestis, andnud kontserte Saksamaal ja Hispaanias ning salvestanud CD Bremeni Raadiole rahvusvahelise nüüdismuusika ansambliga Ensemble Plural.

Johanna Vahermägi mängib aastast 1650 pärineval inglise meistri Thomas Urquharti violal, mille on tema kasutusse andnud Eesti Pillifond.

Kai Ratassepp on õppinud Tallinna muusikakeskkoolis ja Eesti muusika- ja teatriakadeemias, tema õpetajateks on olnud Ruuta Taras, Lilian Semper ja Peep Lassmann. 2007. aastal omandas ta prof Peep Lassmanni juhendamisel doktorkraadi. Kai Ratassepp on võitnud auhindu mitmetel vabariiklikel ja rahvusvahelistel konkurssidel: Belgradis (1990), Vilniuses (1991) ja Tallinnas (1994, 1996), andnud soolokontserte ning esinenud

kammeransamblitega Eestis, Leedus, Soomes, Rootsis, Saksamaal, endises Jugoslaavias ja Venemaal. Olulisim ja tunnustatuim tema kammerkoosseisudest on klaveriduo Mati Mikalaiga – koos mängitakse alates 1998. aastast. Käesoleval ajal on Kai Ratassepp EMTA ning MUBA õppejõud.

Karis Trass (metsosopran) on Eesti üks silmapaistvamaid noori lauljaid, kes on alates 2021/2022. hooajast Rahvusooper Estonia solist. Ta on pälvinud Estonia Seltsi Naan Põllu nim preemia, Eesti Rahvuskultuuri Fondi Mati Palmi nim stipendiumi, SEB publikupreemia (2022) ning Eesti Teatriliidu kristallkingakese auhinna (2024) Mélisande'i osa eest (Debussy „Pelléas ja Mélisande“). Veel kuuluvad tema repertuaari Stephano (Gounod' „Romeo ja Julia“), Siébel (Gounod' „Faust“), Cherubino (Mozarti „Figaro pulm“), Laps (Raveli „Laps ja lummutised“), Valencienne (Lehári „Lõbus lesk“), Flora (Verdi „La traviata“). Karis Trass on osalenud solistina suurvor-

mides: Bachi „Magnificat“ (RO Estonia), Mozarti „Vesperae solennes de confessore“ (Veronika Portsmuthi Kooriakadeemia) ning Dvořáki „Stabat mater“ (ERSO). Trass on ka aktiivne kammermuusik. Teda seob koostöö Sten Lassmanni, Rasmus Andreas Raide ja Jaanika Rand-Sirbiga, kellega koos on esinenud nt Kadrioru lossis, Vanemuise ja Estonia kontserdisaalis.

Karis Trassi muusikaõpingud said alguse Nõmme muusikakoolis flöödierialal (õp Marika Olesk). Lauluõpingud algasid Georg Otsa nim muusikakoolis Ludmilla Dombrovskaja-Keisi juures, seejärel õppis ta Eesti muusika- ja teatriakadeemias Heli Veskuse juhendamisel, kus omandas 2022. aastal magistrikraadi *cum laude*. Samal ajal täiendas ta end Berliinis Hanns Eisleri nim muusikakõrgkoolis Anna Samuili käe all. 2025. aastal pälvis Trass Eesti Kultuurkapitali helikunsti sihtkapitali aastapreemia säravate esinemiste eest ooperi- ja kontserdilaval.

Katariina Maria Kits-Reimal alustas muusikaõpingud 6-aastaselt Marge Lille juures, 2002. aastal astus ta Tallinna muusikakesk-
kooli Tiiu Peäske viuliklassi, kõrg-
kooli aastail juhendasid teda prof
Svetlana Makarova (Haute Ecole de
Musique de Lausann), prof Marina
Chiche (Trossingeni riiklik muusika-
kõrgkool), prof Arvo Leibur (EMTA,
lõpetas *cum laude*). 2020. aastast
on tema õpetajateks prof Tomasz
Tomaszewski (Berliini kunstide üli-
kool), Pavel Berman ja Eva Bindere
(Fondazione Accademia Perosi).
2021. aasta sügisest õpib Katariina
magistrantuuris prof Pavel Bermani
käte all Luganos (Šveits, Conser-
vatorio della Svizzera italiana). Ta
on edukalt esinenud paljudel kon-
kurssidel: I koht ESTA vabariiklikul
keelpillimängijate konkursil (2007);
IV koht Moskva Rotari laste muu-
sikakonkursil (2006); II koht G.
Enescu nim konkursil Rumeenias
Sinias (2006); II koht rahvusvahe-
lisel konkursil „Noor muusik“ Tal-
linnas (2009); I koht ansamblite
kategoorias duos Maria Tiimusega
Slovakkias rahvusvahelisel konkursil
„Talents for Europe“ (2009); *grand
prix* TMKK konkursil „Con fanta-
sia“ (2010, 2012–2014); II koht Balti
keelpillimängijate konkursil Vilnius-
ses (2018). Aastatel 2011–2014 ja
2018 sai Katariina täisstipendiumi
osalemaks Astona rahvusvahelistel
suvekursustel. 2014. aastal võitis ta
telekonkursi „Klassikatahed“ ning
on sellest ajast esinenud sageli nii

televisioonis kui raadios. Ta on tei-
nud koostööd Arvo Pärdiva, salves-
tades mitmeid plaate ja teoseid (nt
„Spiegel im Spiegel“). Ta on solee-
rinud orkestrite ees: Leedu Riiklik
Sümfooniaorkester (dir Gintaras
Rinkevičius), Vene Kammerorke-
ster, Kymi Sinfonietta, Novosibirski
Kammerorkester, Jeruusalemma
Kammerorkester, Iisraeli sümfoo-
niaorkester Rishon LeZion (kõigi
dirigent Andres Mustonen), ERSO
(Olari Elts), Tallinna Kammeror-
kester (Risto Joost), RO Estonia
sümfooniaorkester (Kaspar Mänd),
EMTA sümfooniaorkester (Paul
Mägi), Vaasa Linnaorkester (Juha
Kangas), Pärnu Linnaorkester (Jüri
Alperen) jt.

Katariina Maria Kits-Reimali käsutu-
ses on Henricus Catenari (kannab
ekslükult meistri õpilase Giofredo
Cappa märki) valmistanud viiul
(1670) ning Louis Henri Gillet' poo-
gen (1940), mille on talle kasutada
andnud Eesti Pillifond.

Kirill Ogorodnikov on eesti kitarrist,
kelle tegevus hõlmab nii kontserte

solistina ja ansamblistina kui ka pedagoogitööd. Tema repertuaari kuuluvad originaalteosed ja transkriptsioonid barokist kaasaegse muusikani. Talle on pühendanud teoseid René Eespere ja Lauri Jõe-leht. Kitarrimänguga alustas Kirill Ahtme kunsti koolis, seejärel jätkas Georg Otsa nim muusikakoolis Tiit Petersoni klassis. Ta on omandanud bakalaureusekraadi EMTAs Heiki Mätliku ja magistrikraadi Kölni muusikakõrgkoolis prof Gerhard Reichenbachi juhendamisel ning täiendanud end mitmete hinnatud professorite meistriklassides.

Kirill on rahvusvaheliste konkurside laureaat (Tallinna rahvusvaheline kitarrikonkurss, Gevelsbergi kitarrifestival Saksamaal) ja esinenud festivalidel nii Eestis kui väljaspool („Fiesta de la Guitarra“, Pärnu kitarrifestival, Viljandi vanamuusika festival, Tango Port Tallinn, Saiten-Reise Gitarrenfestival jt). Ta on esitanud koos Pärnu Linnaorkestriga Heitor Villa-Lobose (2010) ja Genadi Tanieli kitarrikontserdi (2020, esiettekanne), esinenud Tallinna Kitarrikvarteti, ansambel U:, YXUS

Ensemble'i jt koosseisus. Harvaesineva pillikooslusega ansambli Duo Telluur liikmena (inglissarv, kitarr) on ta esinenud Eestis, Itaalias, Saksamaal ja Venemaal; aastal 2020 ilmus ka duo debüütplaat „Evening Mosaic“.

2021. aastal tunnustati Kirill Ogorodnikovi Eesti Kultuurkapitali helikunsti sihtkapitali aastapreemiaga kõrgetasemeliste kontsertide ja eesti muusika esitamise eest.

Kristin Mürsepp alustas flöödiõpinguid Võru muusikakoolis Heino Vildo juures ning jätkas Tallinna muusikakeskkoolis ja EMTAs Mihkel Peäske juhendusel. 2015–2020 õppis ta Leipzigi Felix Mendelssohn Bartholdy nim muusikakõrgkoolis prof Irmela Boßleri klassis ning 2023 lõpetas EMTAs magistrantuuri *cum laude*. Ta on täiendanud end Henrik Wiese, Renate Greiss-Armini, Felix Renggli, Kersten McCalli jt meistrikursustel. Kristin on töötanud ERSO flöödirühma abikontsertmeistrina, Vanemuise sümfooniaorkestri sooloflötistina

ning 2017. a oli ta Euroopa Liidu Noorteorkestri (EUYO) liige. Ta on Leipzigi kaasaegse muusika ansambli Contemporary Insights asutajaliige. Kristin on pälvinud auhindu Eesti ja rahvusvahelistel konkurssidel: finalisti diplom Lions European Music Competition'il (2018), I koht Kärllis Štrālsi nim noorte flötistide konkursil Riias (2013), 2018. aastal saavutas ta laureaadi tiitli ja eripreemia uue teose esituse eest vabariiklikul puhkpillimängijate konkursil ja oli üks telesaate „Klassikatähed“ finaliste. Kristin on soleerinud Tallinna Kammerorkestri, Pärnu Linnaorkestri, Lõuna-Eesti Kammerorkestri, EMTA sümfooniaorkestri, Virumaa Kammerorkestri, Võru Kammerorkestri ees. Kristin töötab EMTAs flöödi lektorina ning Tartu I muusikakoolis flöödiõpetajana.

Lauri Väinmaa on kõrgelt hinnatud nii pianisti, pedagoogi kui ka muusika elu korraldajana.

Tema repertuaari kuulub peaaegu kogu Beethoveni klaverilooming, ta on esitanud kontserditsükklitena helilooja 32 sonaati ja 5 klaverikontserti. Väinmaa on silmapaistev kaasaegse muusika esitaja. Tema repertuaaris on kogu Arvo Pärdi ja Alfred Schnittke ning Uus-Viini koolkonna klaverilooming, ta on Ligeti etüüdide ja Boulezi 2. klaverisonaadi esmaesitaja Eestis. Ta on olnud eesti heliloojate Eino

Tambergi, Jaan Räätsa, Toivo Tulevi, Urmas Sisaski, Peeter Vähi ja Ülo Kriguli teoste esmaesitaja. Lauri Väinmaa on plaadistanud 4 CDd firmale Warner Brothers, kus kõlavad Tubina, Sumera ja Lemba klaverikontserdid koostöös ERSOga ning eesti heliloojate looming sooloklaverile, salvestanud nii sooloteoseid kui kammermuusikat ka teistele firmadele ning raadiojaamadele; neist võiks esile tõsta Pärdi kogutud klaveriteoste salvestust BBC-le.

Väinmaa on esinenud Suurbritannias, Jaapanis, Saksamaal, Hollandis, Rootsis, Soomes ja mujal. Ta on teinud koostööd ERSO, Hollandi, Läti ja Soome Raadio sümfooniaorkestri jt orkestritega, dirigentideks Eri Klas, Arvo Volmer, Andrei Boreiko, Nikolai Aleksejev. Ta on III Eesti pianistide konkursi ja Minski vabariikidevahelise pianistide konkursi võitja. Ta on võitnud eripreemiad Šoti rahvusvahelisel konkursil ja William Kapelli nim rahvusvahelisel konkursil USAs. Ta on lõpetanud Moskva riikliku konservatooriumi Mihhail Pletnjovi ja Lev Vlassenko klaveriklassis, õppinud Londoni

kuninglikus muusikaakadeemias Christopher Eltoni ning Tallinna riiklikus konservatooriumis Bruno Luki juhendamisel. Väinmaa õpetab EMTAs ning annab pidevalt meistrikursusi eri maades. Aastatel 2001–2010 oli ta ühtlasi klaveriosakonna juhataja Soomes Tampere ammattikorkeakoulus. Väinmaa on rahvusvahelise pianistide festivali „Klaver“ asutaja ja oli pikka aega selle kunstiline juht.

Alates 2001. aastast mängib Lauri Väinmaa klaveriduos koos Piret Väinmaaga.

Maksim Štšura on Eesti pianist, helilooja ja muusikateadlane. Ta on omandanud bakalaureusekraadi *cum laude* EMTAs prof Ivari Ilja klaveriklassis, magistrikraadi ja artisti diplomi Londoni kuninglikus muusikakolledžis prof Gordon Fergus-Thompsoni klaveriklassis ning 2020. aastal kaitses samas doktoritöö teemal „Translating Twenty-First-Century Orchestral Scores for the Piano: Transcription, Reduction and Performability“. Alates 2020. aasta septembrist töötab Maksim EMTAs kammermuusika, klaveri ja muusikaajaloo lektorina.

Maksim on esinenud Eestis, Soomes, Saksamaal, Prantsusmaal, Itaalias, Austrias, Hollandis, Venemaal ning paljudes Suurbritannia kontserdisaalides. Ta on teinud solistina koostööd orkestritega,

nagu ERSO, RO Estonia sümfooniaorkester, EMTA sümfooniaorkester, Narva Linna Sümfooniaorkester, dirigentideks Vello Pähn, Nikolai Aleksejev, Paul Mägi, Jüri Alper-ten, Aleksandr Titov, Anatoli Štšura, Mihhail Gerts ja Risto Joost. Ta on esinenud mitmetel festivalidel Inglismaal („Deal Music & Arts“, „St Magnus“, Brightoni festival), Pärnu muusikafestival, Mravinski-nim rahvusvaheline muusikafestival Narvas, „Klaver“, „Virmalised“ ja „Beethoven 250“ Tallinnas. Ta on pälvinud I preemia rahvusvahelisel Chopini-nim noorte pianistide konkursil Narvas (2000), I preemia VII Eesti pianistide konkursil (2008) ja on Suurbritannia kolledžitevahelise Beethoveni konkursi võitja (2013). 2021. aastal pälvis Maksim Eesti Kultuurkapitali aastapreemia kõrgetasemelise rahvusvahelise kontserttegevuse eest solisti ja kammermuusikuna. Alates 2012. aastast mängib ta duos viiuldaja Michael Foyle'iga.

Mari Poll on nii solisti kui kammermuusikuna andnud kontserte pea kõikjal Euroopas, Uus-Meremaal ja USAs. Ta on soleerinud selliste orkestrite ees, nagu Pariisi filharmonia orkester, ERSO, Leedu Riiklik Sümfooniaorkester, Norra Raadio orkester, Stavangeri Sümfooniaorkester, Tallinna Kammerorkester, Trondheimi Sümfooniaorkester, Pärnu Linnaorkester, RCMi nüüdismuusika ansambel, esinenud maailma suurtes kontserdisaalides, nagu Wigmore Hall, Elbphilharmonie, Berliini kontserdimaja, Cadogan Hall, Pariisi filharmonia, Bridgewater Hall, Oslo kontserdimaja, Flagey kontserdisaal, Casa da Musica jt. Mari Poll on võitnud Londoni kuningliku muusikakolledži Tagore kuldmepali (mille andis isiklikult üle Tema Kuninglik Kõrgus Charles III), saavutanud esikoha CSMUNICAJA solistide konkursil (Hispaania, Malaga, 2011), III koha Vibrarte rahvusvahelisel viiuldajate konkursil Pariisis (2011), esikoha Derek Butleri nim „London Prize” konkursil (2011). Mari on salvestanud Warner Classicule (endine

EMI Classics). 2017 tuli koostöös venna Mihkel Polliga välja CD „Mari & Mihkel Poll – Works for Violin and Piano” (DUX), mis pälvis Eesti Muusikaauhindade aasta kammermuusika albumi tiitli (2018). Mari esineb regulaarselt Poll-Varema-Poll trioga (nende esimene CD „Estonian Piano Trios” ilmus plaadifirmas DUX 2021. aastal; 2023 pälviti Eesti Kultuurkapitali helikunsti sihtkapitali aastapreemia).

Mari Poll on õppinud Nõmme muusikakoolis (õp Leila Eespere), Tallinna muusikakeskkoolis (õp Tiiu Peäske, dots Ivi Tivik), Chethami muusikakoolis (prof Jan Repko), saanud Londoni kuninglikus muusikakolledžis bakalaureuse- ja magistrikraadi ning Artist Diploma „Junior Fellowship” programmis (prof Jan Repko ja prof Radu Blidar), seejärel veel solisti diplomi Norra muusikaakadeemias (prof Peter Herresthal). Ta on töötanud kontsertmeistrina RO Estonia orkestris (2019–2024) ja Stavangeri Sümfooniaorkestris (2015–2019), külaliskontsertmeistrina ERSOs, Norra Kammerorkestris, Stockholmi Filharmoniaorkestris, Kristiansandi Sümfooniaorkestris, Bodo Sinfonietas ja Norrbotten NEO kaas-aegse muusika ansamblis. Käesoleval ajal on ta EMTA vanemlektor.

Mariia-Sofiia Dyka sündis Ukrainas Odessas muusikute peres ja õppis seal prof Stoljarski-nim erimuu-

sikakoolis. Ta on osalenud meistrikklassides, mida on juhendanud Zoya Nevgodovskaya, Alexander Vinnitsky, Zakhar Bron, Gernot Winischhofer, Michael Vaiman, Evan Rothstein ja Boris Brovtsyn. Solistina on ta korduvalt esinenud Odessa Filharmoonia Kammerorkestriga, festivalil „Odessa kuldse viiulid“, mänginud Euroopa Noorteorkestris (Itaalia) ja Ukraina Noorte Sümfooniaorkestris. Alates 2022. aastast õpib ta EMTAs prof Arvo Leiburi juhendamisel, alates 2024 magistrantuuris. 2023. aastal sooritas ta edukalt konkursi ERSO asendusmängija kohale, samuti on ta regulaarselt asendusmängija Vanemuise sümfooniaorkestris.

Mati Turi on hinnatud ja nõutud tenor nii Eestis kui ka välisteatrite lavadel. Tema repertuaari kuulub rikkalik valik ooperirolle ja oratooriumite soloosi barokist eesti nüüdisheliloojate teosteni. Ta on lõpetanud koorijuhtimise erialal Heino Elleri nim muusikakooli (õp Valve Lepik, 1988) ja Eesti muu-

sika- ja teatriakadeemia (õp Ants Üleoja, 1996) ning täiendanud end laulu alal Ervin Kärveti ja Jaakko Ryhäneni käe all. 1992–2004 laulis Mati Turi Eesti Filharmoonia Kammerkooris, astudes üles aktiivselt ka solistina. Tema rahvusvaheline solistikarjäär ooperilauljana hoo- gustus 2005. aastal Juhana rolliga Joonas Kokkoneni ooperis „Viimased kiusatused“ (Tampere Ooper, Soome). Vabakutselise lauljana on ta üles astunud Soome Rahvusoooperis, Hollandis Enschedes resideerivas Nationale Reisope- ras, Saksamaal Chemnitzis teatris, Stuttgardi Ooperis, Rahvusoooperis Estonia, Vanemuise teatris ning tei- nud kaasa Inglismaal Opera Northi, Longborough Festival Opera ning Nargen Opera lavastustes. Kam- mermuusikuna on Mati Turi partner 2007. aastast pianist Martti Raide; igal hooajal on duo toonud publi- kuni vähemalt ühe uue laulukava. Lisaks Eestile on esinetud USAs, Kanadas, Venemaal ja Saksamaal.

Mati Turi on pälvinud Eesti Kultuur- kapitali aastapremia (2002) ning stipendiumi „Ela ja sära!“ (2007),

Eesti Muusikanõukogu ja Eesti Kultuurkapitali preemia (2012), Eesti teatri muusikalavastuse aastaauhinna nimiosalise kõrgetasemelise vokaalse teostuse eest Richard Wagneri ooperis „Tannhäuser“ (2014, RO Estonia) ja Georg Otsa nim auhinna (2018).

Peep Lassmann lõpetas 1966. aastal Tallinna muusikakeskkooli Heljo Sepa käe all, jätkas tema klaveriklassis õpinguid ka Tallinna riiklikus konservatooriumis, mille lõpetas 1971. aastal. 1971–1973 täiendas ta end Moskva konservatooriumi assistentuuris Emil Gilelsi juhendamisel. 1973. aastal asus tööle Tallinna konservatooriumi: 1985. aastast dotsent, 1991. aastast tänaseni professor, 1987–1991 klaverikateedri juhataja, 1991–1992 prorektor, 1992–2017 EMTA rektor, 2020–2025 EMTA nõukogu liige.

Andnud oma esimesed soolokontserdid 1969. aastal TÜ aulas ja Estonia kontserdisaalis, on ta aastakümnete jooksul esinenud solisti ja kammermuusikuna pal-

judes riikides üle maailma. Peep Lassmann on soleerinud orkestri ees nii Eestis kui väljaspool (Soome, Läti, Bulgaaria, Ukraina, Gruusia, Aserbaidžaan, Moldova ja Venemaa), dirigentideks Paavo Berglund, Nikolai Rabinovitš, Nikolai Aleksejev, Juozas Domarkas ja enamik Eesti dirigente; tema esitusel on kõlanud 20 klaverikontserti, neist 10 koos ERSOga nii Eestis kui välismaal. Ta on teinud koostööd mitmete Euroopa kammeransamblitega ja tema lavapartneriteks on olnud muusikud maailma eri paigust (Marianne Boettcher, Aaron Rosand, Yosif Feigelson, Michel Lethiec, Lionel Lhote, David Grimal, Raphael Wallfisch jpt). Lassmann on andnud meistrikursusi ning osalenud konkursside žüriides paljudes Euroopa, Ameerika ja Aasia riikides. Tema mahukas ja mitmekülgnes repertuaaris on erilisel kohal Olivier Messiaeni muusika, sh on ta teoste „Vingt regards sur l’Enfant Jésus“ ja „Catalogue d’Oiseaux“ esmaesitaja Eestis. Tema tegevuse oluline osa on eesti muusika tutvustamine, ta on olnud paljude Eesti klaveriteoste esmaesitaja ja salvestaja. Tema salvestisi on hulgaliselt ERRis, samuti on ta salvestanud Moskva ja Rootsi Raadios. Aastate jooksul on ilmunud tema esitustega heliplaate. Peep Lassmann on Eesti Vabariigi Riigivapi III klassi ja Eesti Vabariigi Valgetähe IV klassi ordeni kavaler, pälvinud Eesti Kultuurkapitali helikunsti sihtkapitali aastapreemia

(1995), Eesti Raadio aasta muusiku tiitli (1989), Eesti Kultuurkapitali aastapreemia (1999 ja 2008) ja elutööpreemia (2018). Kaaluka panuse eest eesti pianismi arengusse tunnustati teda 2020. aastal Eesti Muusikanõukogu interpretatsioonipreemiaga. Peep Lassmann on Estonia Seltsi, Eesti Muusikaõpetajate Liidu ja Eesti Klaveriõpetajate Ühingu auliige.

Robert Traksmann on lõpetanud Tallinna muusikakeskkooli (2014, õp Tiiu Peäske) ja omandanud Berliini Hanns Eisleri nim muusikakõrgkoolis magistrikraadi (2021, prof Kolja Blacher). Alates 2022. aastast on Robert Tallinna Kammerorkestri liige. Ta on täiendanud ka mitmete teiste mainekate kollektiivide ridu, nt Gürzenich Orchester Köln, Berliini Filharmonikute Herbert von Karajani Akadeemia orkester, Eesti Festivaliorkester, YXUS Ensemble jt. Kontsertmeistrina on ta üles astunud ERSOs, RO Estonia sümfooniaorkestris ja ka Vanemuise sümfooniaorkestris. Ta on esinenud solistina mitmete orkestrite ees, nt Oulu Symphony, Jyväskylä Symphony, ERSO, Tallinna Kammerorkester, Pärnu Linnaorkester. 2022 soleeris ta koos vioolamängija Santa Vižinega Läti Riikliku Sümfooniaorkestri hooaja avakontserdil, dirigeeris Kristiina Poska. Aktiivse kammermuusikuna on Robert teinud pikka aega koostööd ansambli Trio '95 liikmete Rasmus Andreas

Raide ja Marcel Johannes Kitsega.

Eesti Pillifond on andnud Robert Traksmannile kasutada Giuseppe Gagliano ja tema venna Antonio ühistööna valminud viiuli (1775–1780) ning Joseph Artur Vigneroni poogna (1890).

Siluan Hirvoja alustas tšelloõpinguid Nõmme muusikakoolis õpetaja Kaia Tambi juhendamisel, õpingud jätkusid Mart Laasi tšelloklassis Tallinna muusikakeskkoolis. 2021. aastal omandas ta magistrikraadi EMTAs Henry-David Varema juhendamisel. Siluan on osalenud mitmete väljapaistvate tšellistide meistriklassides, nt Georgi Anichenko, Jan-Erik Gustafsson ja Marko Ylönen. Siluan on osalenud

tulemuslikult mitmetel konkurssidel Lätis: Augusts Dombrovskise nim keelpillimängijate konkursil sai ta kahel korral II vooru diplomi ning Karl Davõdovi nim tšellistide konkursil Kuldīgas III vooru diplomi. 2020. aastal sai Siluan Eesti keelpillimängijate konkursil samuti III vooru diplomi. Siluan on praegu Tallinna Kammerorkestri tšellorühma liige ning osaleb aktiivselt keelpillikvartetis M4GNET ja muudes kammermuusikaga seotud projektides.

Keelpillikvartett M4GNET on noor ja tarmukas kammeransambel, mis koosneb neljast tipptasemel keelpillimängijast: Robert Traksmann (I viiul), Katariina Maria Kits-Reimal (II viiul), Mart Kuusma (vioola) ja Siluan Hirvoja (tšello). Kvartett moodustati 2021. aasta alguses sooviga pakkuda eredaid ja sisukaid tõlgendusi kammermuusika klassikast, ent ka tutvustada kuulajatele vähem tuntud teoseid ning Eestist pärit heliloojate värskeimat uudisloomingut. Enamus kvarteti liikmetest on eri koosseisudes ühiselt musitseerinud ligemale kümme aastat, ent otsustava impulsi püsi-

valt tegutseva kvarteti loomiseks andis Eesti Kultuurkapitali kammeransamblite residentuuriprogrammi algatus, mille esimesse kaheaastasesse programmi M4GNET valitigi.

Keelpillikvartett M4GNET on osalenud mitmetel festivalidel, sh Eesti muusika päevad, Pärnu muusikafestival, Tallinna kammermuusika festival, Tartus korraldatav „TubIN“, Haapsalu vanamuusikafestival. Ansambel on valitud osalema mainekas rahvusvahelises programmis „Le Dimore del Quartetto“, mille kaudu annab igal aastal kontserte ka väljaspool Eestit. M4GNETi mõlemad viiuldajad mängivad haruldastel keelpillidel; tuntud meistrite valmistatud rariteetsed instrumendid andis interpretide kasutusse Eesti Pillifond.

Klaveriduo Auli Teppo – Jakob Teppo on klaveriduona üles astunud alates 2014. aastast. Nad on esinenud üle Eesti ning välismaal. Mõlemad on õppinud Tallinna muusikakeskkoolis, EMTAs ning Viini muusika ja kunsti eraülikoolis. Duo

repertuaaris on Tšaikovski, Rahmaninovi, Hatšaturjani, Saint-Saënsi jt heliloojate muusikat. Mõlemad pianistid töötavad Rahvusooperis Estonia, kus neil on olnud palju ülesastumisi ka duona.

Klaveriduo Kai Ratassepp – Mati Mikalai on nii Eestis kui ka piiri taga tunnustust leidnud kammeransambel. Nad on EMTA ja MUBA pedagogid ning esinevad koos alates 1998. aastast. Ansambel on saavutanud II koha klaveriduode kategoorias rahvusvahelistel konkurssidel Kaunases (Leedu) ja Paduas (Itaalia) ning I koha ARD konkursil Münchenis (Saksamaa). Duo on esinenud paljudes Euroopa riikides, USAs ja Hiinas ning teinud koostööd mitmete mainekate orkestritega, nt ERSO, Tallinna Kammerorkester, Kremerata Baltica, Peterburi Maria teatri sümfooniaorkester, Berliini Raadio sümfooniaorkester, Pärnu Linnaorkester jt, esinenud paljudel rahvusvahelistel muusikafestivalidel: Schleswig-Holsteini, Usedomi muusikafestival, „Klaver“, „Musical Olympus“, Hitzackeri festival jne; teinud koostööd Tallinna Klave-

riduoga, PaukenfEsti ansambliga ja esinenud Eesti Klaveriorkestri koosseisus. Repertuaaris on muusika klaveriduode kullafondist ning oluline koht on ka nüüdismuusikal ja eesti kaasaegsetel heliteostel. Ansambel on mitmete eesti heliloojate teoste esmaesitaja (Krigul, Vihmand, Sisask, Kõrver jt). 2000. a pälviti Eesti Kultuurkapitali helikunsti sihtkapitali aastapreemia, 2022. a Eesti Muusikanõukogu preemia.

Lauri Väinmaa – Piret Väinmaa tegutseb alates 2002. aastast. Nad on samal aastal loodud Eesti Klaveriorkestri asutajaliikmed. Aastate jooksul on esinetud kõikides Eesti suuremates saalides, klaveriorkestri koosseisus ka Hiinas, USAs ja Poolas. Duo repertuaari kuuluvad Mozarti, Beethoveni, Schuberti, Mendelssohni, Brahmsi, Massenet', Debussy jt teosed. Duo on korduvalt esitanud Urmas Sisaski 30-osalist tsüklit kahele klaverile „Eesti rahvataevas“, mis on pühendatud Lauri Väinmaale. Eesti Klaveriorkestri koosseisus on nad esiettekandele toonud üle 10 eesti helilooja teoseid.

Klaveriduo Maila Laidna – Tiit Sisask alustas tegevust 2013. aastal. Duo on esinenud kontserdisarjades (nt „Kammermuusikud linnas“, „Minu muusika“, „Lossimuusika“) ja saavutanud silmapaistvaid tulemusi rahvusvahelistel konkurssidel: III koht XXV Rooma rahvusvahelisel pianistide konkursil (2015), finaalkoht Suzana Szörenyi nim konkursil Rumeenias (2016), I koht XX rahvusvahelisel Maria Judina nim pianistide ja kammeransamblite konkursil Peterburis (2019), II koht kammermuusika konkursil Itaalias Filadelfias (2019), I koht Budapesti konkursil „Doonau talendid“ klaveriduode kategoorias (2021) ning kuldmedal Soomes III rahvusvahelisel klaveriõpetajate ühingu konkursil (WPTA Finland, 2021). Mõlemad pianistid õpivad EMTA doktorantuuris kammeransambli erialal, kus nende juhendaja on Mati Mikalai. Klaveriduo erialal on nad end täiendanud ka Austrias Grazi kunstiülikoolis professorite Sivan Silveri ja Gil Garburgi klassis. Duole on kirjutanud muusikat Liisa Hirsch, Liis Jürgens ning Riho

Esko Maimets, 2016. aastal töid nad Eesti esiettekandele Urmas Sisaski teose „Sombrero“ Tõravere observatooriumis. 2023. aastal osaleti helilooja Baruch Berlineri rahvusvahelises projektis „Abraham“.

Eesti interpretide festivali Eesti Muusika Nädal kunstiline juhtkond:

Eesti Interpretide Liidu juhatus koosseisus Henry-David Varema, Mihkel Poll, Peep Lassmann, Arvo Leibur, Indrek Vau

Festivali korraldus:

Eesti Interpretide Liit: Kadri Lassmann, Kaisa Lõhmus, Kristel Peikel, Lea Valiulina

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia: Evelin Värva, Gerli Aet Arras, Jaanika Vilipo, Laura Reiter, Svea Ideon-Marks

Kujundus:

Loovagentuur Kiri ja Pilt

Kavaraamatu tekstid:

Virge Joamets

Fotod:

Birgit Püve, Carol Liis Metsla, Jaan Krivel, Jake Farra, Egert Kamenik, Kaupo Kikkas, Kleer Keret Tali, Krõõt Tarkmeel, Mait Jüriado, Rene Jakobson, Teele Toova, Tiit Mõtus, Tõnu Tormis, Veljo Poom, Eesti Teatri- ja Muusikamuuseumi kogu

Festivali toetavad EV Kultuuriministeerium, Eesti Kultuurkapital, Tallinna linn, Narva linn

Täname:

Elo Mägi, Ervet Kiolein, Jelena Poverina, Kadri Leivategija, Kaisa Luik, Liis Lillemägi, Marek Vilba, Nikita Šiškov, Oliver Rikkas, Rait Sohkin, Rene Jakobson, Taimi Sild, Heino Elleri Muusikakool, Narva Raekoda

EESTI MUUSIKA NÄDAL

1.–6. november 2025
Tallinnas, Tartus, Narvas

Eesti Interpreetide Liit koostöös
Eesti Muusika- ja Teatriakadeemiaga

Pildistamine ja salvestamine on lubatud vaid eelneval kokkuleppel.

Palume mobiiltelefonid kontserdi ajaks lülitada välja või seadistada hääletule režiimile.

